

Historische Kring Diemen

Jaargang 21 – Nummer 2-2011

DIEMENENSE VETERANEN BLIKKEN TERUG

IN DIT NUMMER:
VETERANENVERHALEN UIT NEDERLAND, NEDERLANDS-INDIË,
NEDERLANDS NIEUW-GUINEA, KOREA, LIBANON EN CYPRUS

Een laatste saluut! (foto coll. Gerrit van Beem).

INHOUD

• Voorwoord – John Cuijpers	1
• De meidagen van 1940 in Dordrecht – Alfons Ruitenbeek	2
• Piet Saan van 1947 tot 1950 in Indië – Taco ten Dam	6
• Motorordonnans Cor Saan had een mooie tijd in Indonesië – Jaap Haag	10
• De strijd in Indonesië in de jaren 1945-1949 – Jaap Haag, Gerard Bonnet, Piet van Diemen & Martinus Miermans	12
• Theo Meijer van 1948 tot 1950 op Java – Bertus van der Schot	16
• Sybo van der Meulen van 1948 tot 1950 in Indië – Will Bulterman	18
• Gerrit van Beem floot in militair muziekkorps in een verscheurd Indonesië – Jaap Haag	21
• Fred Nanning (1931) was in Korea – Taco ten Dam	23
• Diemenes Ton Nieuwenhoff diende 15 maanden in Zuid-Oost Azië – Jaap Haag	26
• Marineman Wil Jansen voer mee naar Nieuw-Guinea – Jaap Haag	28
• Ruud Pereboom leidde een infanteriepeloton in Libanon – Ellen van Meurs	30
• Piet Verdonk, commandant van een detachement militaire politie in Libanon – Jaap Haag & Ellen van Meurs	32
• Arian Doeser in 1999 op Cyprus voor VN – Bertus van der Schot	35
• Algemeen overzicht van de inzet van Nederlandse militairen 1940-2011 – NIMH	37

Foto voorzijde omslag: Cor Saan met zijn dienstmaten op een Harley Davidson in 'Buitenzorg'.

Foto's achterzijde omslag: Herinneringen aan Indië van Piet Saan.

Historische Kring Diemen

www.historishekringdiemen.nl

opgericht 16 maart 1991

jaargang 21, nummer 2-2011

gratis voor leden

bestuur:

voorzitter: John Cuijpers
secretaris: Peter Texier
penningmeester: Gerard Baars
bestuursleden: Frans Deckers
Jaap Haag
Noor van Mens
Cora Rijkogel
Han Saan

secretariaat:

Rietzangerweg 104
1111 VN Diemen
tel. 695.41.40
j.texier@chello.nl

gironummer:

152.58.66
Penningmeester HKD
Tureluurweg 32
1113 HA Diemen
gerardbaars@freeler.nl

redactieadres:

Anne Frankstraat 13
1112 LL Diemen
tel. 690.07.07
t.ten.dam@planet.nl

redactieteam:

Will Bulterman
Taco ten Dam
Jaap Haag
Wiard Krook
Ellen van Meurs
Alfons Ruitenbeek
Bertus van der Schot

lay-out:

opmaak: Wiard Krook
Martijn van der Riet

eindredactie:

Taco ten Dam

druk:

MultiCopy Diemen
Sniep 77
1112 AJ Diemen
tel. 698.16.00
fax. 690.56.09
diemen@multicopy.nl
multicopy.nl/diemen

ISSN 0929-9068

© 2011 Artikelen of delen daaruit mogen niet worden overgenomen zonder toestemming van de auteur(s). Het lidmaatschap van de Historische Kring Diemen bedraagt € 15,- per jaar. Leden ontvangen de HKD-Nieuwsbrief en minimaal tweemaal per jaar het verenigingsblad Historische Kring Diemen. Men kan lid worden door zich aan te melden bij het secretariaat.

VOORWOORD

Vechten voor de vrijheid, voor het recht en voor de vrede. En gaan, waar je naar toe gezonden wordt. Voor je eigen land of om anderen te beschermen. Veel Nederlandse militairen zijn sinds het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog die strijd aan gegaan. Zelf zullen ze zeggen: "We hebben onze plicht vervuld." Een aantal van hen is daarbij op het veld van eer gebleven. Anderen keerden behouden terug. Het is hun verhaal, waarvoor we in dit nummer van ons tijdschrift aandacht vragen.

Zoals voor de meeste Nederlanders zal krijgsgeweld ook voor veel Diemenaren slechts iets van de televisie, uit de krant of van horen zeggen zijn. Iets van het verleden of een scène uit een ver-van-mijn-bed-show. Een verhaal van militairen, die we meestal niet persoonlijk kennen. En dat in de media ook niet altijd de aandacht krijgt, dat het verdient. Anders dan bijvoorbeeld in Groot-Brittannië richt de publieke belangstelling zich hier vaker op wat er bij militaire optredens mis gaat dan op behaalde successen. In de geschiedschrijving is het soms niet veel beter. Met dit veteranennummer hopen we in dat opzicht enig tegenwicht te bieden.

Maar het gaat niet alleen om wat meer oog voor wat 'onze jongens' in vaak moeilijke omstandigheden toch voor elkaar wisten te krijgen. En om wat meer trots op hun prestaties, ook als die niet tot klinkende overwinningen geleid hebben. Of het nu gaat om de meidagen van 1940, het doorvechten door de marine in de oorlogsjaren, het optreden in Indonesië, Korea en Nieuw-Guinea of de deelname aan operaties onder de vlag van de Verenigde Naties in Libanon, Cambodja, Joegoslavië, Ethiopië, Irak of Afghanistan. Want naast de 'grote verhalen', die passen in het historische 'plaatje' van een bepaald tijdvak, staan de 'kleine verhalen' van wat individuele militairen hebben meegemaakt. Verhalen die soms helemaal niet 'passen' in de gangbare voorstelling van zaken over een bepaald gebeuren.

Zo staat in dit nummer van ons tijdschrift het verhaal te lezen van de vriendschap, die Piet Saan als Nederlandse militair sloot met een Indonesische familie, die de zaak van de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd ten zeerste was toegedaan. Of van Gerrit van Beem, die met zijn militaire drumband tournees op Oost-Java maakte, alsof de oorlog totaal geen vat had op musicerende militairen. Het zijn persoonlijk beleefde werkelijkheden, die soms haaks staan op het zwart-witbeeld van de grootste-gemene-delerwerkelijkheid. En die zo veelzeggend zijn, dat ze het telkens weer herhaalde zwart-witbeeld onderuit halen.

De redactie, met het nieuwe lid Bertus van der Schot, hoopt onze lezers met dit nummer het nodige lees- en kijkplezier te verschaffen. En tevens uiting te geven aan onze waardering voor onze Diemense veteranen. Waaraan we nog een heel andere blijk van waardering aan willen toevoegen. Die betreft ons mede-redactie en mede-bestuurslid Henk Teiwes, die met recht een HKD-veteraan genoemd mag worden. Maar die vanwege het gaan tellen der jaren toch een stapje terug heeft moeten zetten waar het gaat om zijn activiteiten voor onze vereniging en ons blad. Daarin heeft hij een staat van dienst om trots op te zijn. En waar iedereen, die de geschiedenis van Diemen ter harte gaat, hem dankbaar voor is.

John Cuijpers

DE MEIDAGEN VAN 1940 IN DORDRECHT

Alfons Ruitenbeek

Het voelt goed aan dat ik dit artikel kan schrijven in oktober 2011, de maand van de geschiedenis. En dan ook nog over Dordrecht, waar historie voor het oprapen ligt. Denk maar aan de eerste vrije Statenvergaderingen in 1572 of de Nationale Synode van de Gereformeerde Kerk van 1618-1619, waar het geschil tussen remonstranten en contra-remonstranten centraal stond. Maar ook besloten werd tot de vertaling van de Bijbel in het Nederlands, de veel geroemde "Statenvertaling".

Gekeurd en ingelijfd

In deze stad, een belangrijk waterknooppunt van Oude Maas, Dordtse Kil, Noord en Merwede, vervulde ik als 20-jarige mijn militaire dienstplicht. De Tweede Wereldoorlog was al op zondag 3 september 1939 begonnen. Ik weet nog dat ik op die zonnige zondag een zeiltochtje maakte met een paar vrienden op de Westeinderplas. Na afloop hoorden we op het terras via de radio, dat Frankrijk en Engeland de oorlog aan Duitsland hadden verklaard vanwege de inval in Polen. En dat de algehele mobilisatie was afgekondigd. Een keuring had ik eerder ondergaan in het leegstaande *Lloyd-hotel* aan de Oostelijke Handelskade in Amsterdam. Ik koos voor het onderdeel *Pontoniers*. Dat leek me leuker dan de infanterie. Want als verkenner (nu *Scouting*) was ik al gewend aan het sjoeren van palen op kampterreinen. De inlijving bij de landmacht volgde: "Op Maandag, 6 mei 1940, des voormiddags 9.30 uur in de v.m. Openbare Lagere School, Iepenweg 13, Amsterdam-Oost." We stonden daar met z'n zessen. Een sergeant zette ons op een rij en gaf het bevel: "Doe allemaal een stap naar voren. Je bent nu ingelijfd in de krijgsmacht. Dat betekent dat je vanaf nu valt onder de regels van de krijgstuicht". We gingen onder leiding van de sergeant op weg naar het Centraal Station. Een van ons kreeg toestemming om nog even van zijn moeder afscheid te nemen. Met z'n allen gingen we daar naar boven. Er stond gebak klaar!

Kazerneleven

Per trein arriveerden we in Dordrecht en gingen we naar de kazerne, die aan de Oude Maas lag. Allerlei nieuwe begrippen! Naar de 'rustkamer'. "Wat valt er nou te rusten?" dacht ik. Maar we kregen daar onze uitrusting. In plaats van puttees (meterlange beenwindsels) kregen we als pontoniers beenkappen. En in plaats van een geweer een karabijn. Een karabijn is korter, want je moest bruggen bouwen en je tegelijk ook kunnen verdedigen. Ook leerde je salueren voor hoger geplaatsten. Wie als eerste de kapitein zag naderen moest roepen: "In de houding!" En we kregen ook uitleg waarom we tijdens het exerceren niet mochten praten: "Als je exerceert loop je in de houding en in

Alfons Ruitenbeek in uniform gemaakt bij de fotograaf in Papendrecht (foto coll. Alfons Ruitenbeek)

de houding praat je niet." Toen ik jaren later cabaretier Paul van Vliet hoorde (als 'Majoor Frans') heb ik nog vaak aan deze kromme uitleg moeten terugdenken.

Als voeding kregen we 's morgens een half bruin brood (kuch) met een kluit boter erop. Je moest dat in het kastje boven je bed bewaren. Ook het bed (brits) opmaken moest op een standaard manier. Je had daar twee latjes voor, de deken daarom heen vouwen, waardoor de voeteneinden in de slaapzaal er allemaal hetzelfde uitzagen. Onze soldij was f 1,10 per week, herinner ik me. Maar het aardappelen schillen was uitbesteed aan een groep vrouwen, die in een lange gang zaten te schillen. Daar moesten we f 0,10 per week voor betalen.

Het is oorlog!

We kwamen aldus op gang. Maar toen het vrijdagmorgen 10 mei 1940 licht begon te worden ontstond er rumoer op de zaal. Ik werd aan mijn arm getrokken: "Het is OORLOG!" Ik protesteerde: "Het zal een oefening zijn." We renden naar het raam dat over het kazerneplein uitkeek naar de rivier. Het waren Duitse oorlogsvliegtuigen. Opeens ontplooiden zich vlak voor onze ogen honderden parachutes. Ik dacht: "Natuurlijk zullen we ons verzetten, maar we zullen niet lang standhouden."

Binnen de kortst mogelijke keren stonden we op het voorplein. Ons groepje rekruten kreeg les in het gebruiken van de karabijn, patroonhouder erin en gelukkig was er ook een veiligheidsknopje. Een beetje onwennig gevoel! Mariniers, die in de omgeving waren gelegerd waar de Duitsers landden, maakten al snel een honderd krijgsgevangenen. Die verschenen op het voorplein van de kazerne. Wij stonden met geweer in de aanslag. Ik geef toe dat ik me op dat moment geen held voelde. Onze kapitein vroeg met luide stem: "Sind auch Offiziere dabei?" Waarop een soldaat krachtig naar voren kwam, zijn arm omhoog hief en riep: "Bin Ich!" De Duitsers werden opgesloten in aan de kade liggende rijnen.

Barricades

De volgende opdracht was de smalle straat achter de kazerne af te sluiten. Ging je de hoek om, bleek je op een klein binnenhaventje uit te komen. We braken straatstenen op, bouwden een muurtje, maar we hadden geen zandzakken. Vlakbij was een opslagruimte van de *Wester Suiker* uit Amsterdam. Bij gebrek aan beter sleepten we de zakken met suiker naar de barricade. Om de achterzijde van de kazerne te beveiligen werd besloten om intern een barricade op straatniveau aan te leggen. Uren zijn we bezig geweest om met emmers aarde uit een bouwput naast de kazerne in de aaneengesloten eetzaal, biljartzaal, officiersmess een barricade op te werpen. Om de zaak te bespoedigen legden we biljarts op z'n kant (dagen eerder was ons bij binnenkomst ten strengste verboden die biljarts ook maar aan te raken). Daarna moesten we er achter gaan zitten. Ik vond het knudde, omdat we er half bovenuit staken. Op een gegeven moment ontstond er een hevig gedruis en geschiet. We gingen direct bij een dikke muur staan. Een sergeant riep: "Mannen, we zijn hevig geschrokken, maar dit was onze eigen mitrailleurpost boven in de kazerne."

Gevechten

Toen er geroepen werd: "Wie wil er mee op de fouragewagen?" ging ik onmiddellijk mee. Terwijl ik op de bodem lag van de groene legervrachtwagen met open achterdeuren, ging het door voor mij onbekende straten richting centrum. Ik was alleen en ik had mijn karabijn naast me liggen. Het was spannend en ik was bang dat er vanuit de huizen boven op ons transport geschoten zou worden. Je wist toch niet of er al Duitsers zaten. Er waren in het stadscentrum met opgebroken straattegels verschaningen opgeworpen. Er werd vrij hevig gevochten. Bij een bakkerswinkel werden grote dozen met brood ingeladen die op diverse punten bij de soldaten afgeleverd werden. Angstig, voor het afleveren moest ik de wagen uit! Vanaf de overkant van de Oude Maas schoten de Duitsers op onze kazerne. Op

het voorplein zijn slachtoffers gevallen en we konden niet meer op onze slaapzalen komen. Na een zware dag viel ik in slaap buiten de barricade omdat er achter geen ruimte was!

Garnizoen trekt zich terug

Na een dag vol van geruchten over het niet opblazen van de verkeersbrug over de Oude Maas werd besloten tot terugtrekken. In alle stilte en duisternis slopen we in de avond van de Tweede Pinksterdag (13 mei) langs de huizenkanten naar de twee veerponten naar Papendrecht. Na de overtocht werden ze tot zinken gebracht. In Papendrecht waren de opslagplaatsen van de pontonniers. We moesten ons daar inkwartieren langs de dijk.

Bombardement van Rotterdam

De volgende dag, 14 mei, lagen we in stelling in het weiland. Duitse bommenwerpers vlogen af en aan. We zagen enorme rookwolken en vuur, maar wisten toen nog niet dat Rotterdam zo hevig gebombardeerd werd. Toen we weer terug waren aan de dijk in Papendrecht, hoorden we op de radio de stem van generaal Winkelmann dat Nederland gecapituleerd had. De dag

De Pontonnierskazerne aan de Buiten Walevest in Dordrecht (foto coll. Stadsarchief Dordrecht)

Barricaden aan de Spuiweg te Dordrecht op 11 mei 1940 (foto coll. NIOD, Amsterdam)

Duitse parachutisten landen nabij Dordrecht, mei 1940 (foto coll. NIOD, Amsterdam)

daarop liepen we allen heen en weer over de dijk, nog steeds met helmen op, maar ons niets meer aantrekkelijk van de officieren. Afwachting wanneer de Duitsers interesse voor ons zouden hebben. De helmen gingen af. Ik had net als velen het vignet van mijn helm afgesloopt, omdat vijandelijke kogels er in zouden kunnen blijven steken in plaats van af te ketsen. Helm af? Maar dan kwartiermuts op, want blootshoofds kan een militair niet

groeten! Ik had de muts nog in mijn zak, maar anderen hadden de muts achtergelaten. Van legergroene puttees naaide de kleermaker langs de dijk op verzoek kwartiermutsen. Ik vond ook nog tijd om me in uniform te laten fotograferen.

Duitse soldaat

Dagelijks waren we bezig om alles in rijen te laden: geweren (staande op een loopplank, lieten we er wel eens een in het water vallen, maar toezichhoudende Duitsers vonden dat niet goed). Er moest ook een weiland ontruimd worden met allerlei legermateriaal. Daar stonden tientallen motoren met zijspan, waarmee we lustig rondreden over het terrein. Ook dat mocht niet....! Over onze opleiding werd niet meer gesproken, maar op een gegeven moment moest ik wel op wacht staan buiten de poort in het wachthuisje. Maar zonder wapens! En in die ene nacht kwam er een Duitse soldaat langs die een gemoedelijk praatje met me maakte.

Koksmaatje

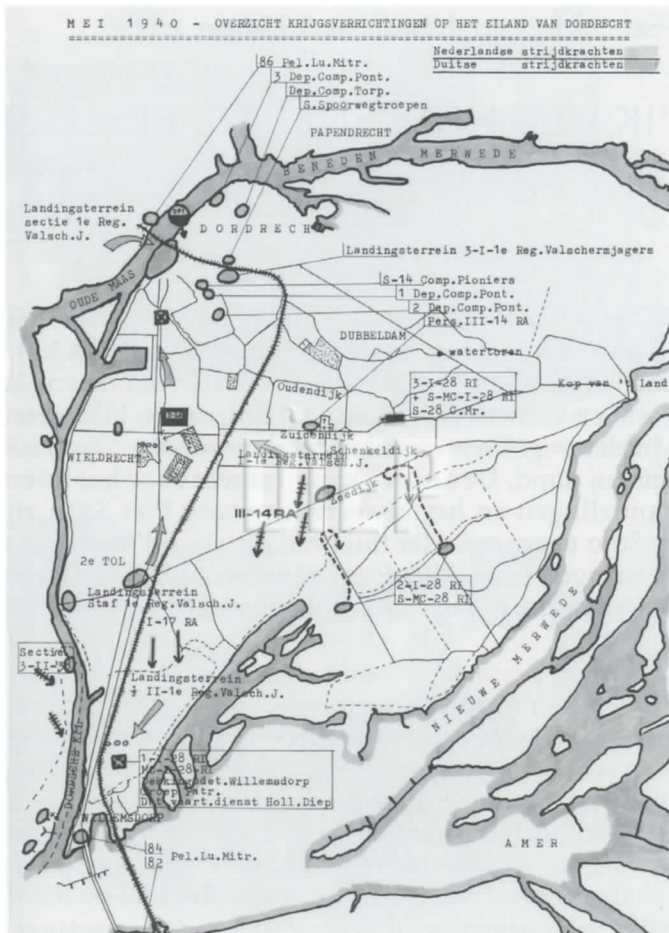
Dit dagelijks werk op schepen, waarin ook vaten buskruit lagen, zinde me echter niet. Toen er een koksmaatje gevraagd werd in de keuken, hapte ik onmiddellijk toe. We waren na veertien dagen weer terug in Dordrecht. We hadden onze slaapzalen weer schoongemaakt. Ik constateerde dat alles uit mijn kastje was gestolen en het scharnieren kapot was. Het hangslot met het sleuteltje heb ik nog steeds.

Over de twee weken van oorlogshandelingen kregen we dubbele soldij! Het werk rond die grote ronde gasgestookte ketels beviel me heel erg. Staande met grote houten spatels de zuurkool met aardappelen mengen was geweldig. Voor het warme eten moest de hele compagnie aantreden. Vanuit mijn plaats in de keuken zag ik wel dat niet iedereen op z'n beurt wachtte. Minder leuk

Het gedemonteerde gegoten bronzen plaatje, met in reliëf een afbeelding van de Nederlandse leeuw met geheven zwaard, dat oorspronkelijk op de voorzijde van helm van elke Nederlandse soldaat zat vastgeklonken (foto Wiard Krook)

Toen het Duitse leger op 10 mei 1940 Nederland binnenviel moesten Duitse parachutisten de Moerdijkbruggen en de bruggen bij Dordrecht en Rotterdam in handen zien te krijgen, om zo voor de door Brabant oprukkende pantser-eenheden de weg naar Den Haag vrij te maken. Dat lukte bij de Moerdijk en Dordrecht (de brug over de Oude Maas ligt iets ten zuiden van de stad), maar niet bij Rotterdam, waar de Nederlandse tegenstand hevig was. Maar ook het Eiland van Dordrecht werd strijdtoneel toen Nederlandse eenheden de Duitsers trachten terug te drijven en de brug tussen Dordrecht en Zwijndrecht probeerden te hernemen. Tegenaanvallen werden al op 10 mei uitgevoerd ten zuiden van de stad (vanaf de oever van de Dordtse Kil) en op het oostelijk deel van het eiland. De stad zelf werd in staat van verdediging gebracht. Nieuwe Nederlandse tegenaanvallen volgden op 11 en 12 mei. Er werd terreinwinst geboekt en de in de Hoekse Waard opgestelde Nederlandse artillerie bestookte de Duitsers effectief. Maar het lukte niet hen van de as Moerdijk-Zwijndrecht te verdrijven. Op 13 mei rukten de Duitse pantser-eenheden, ondersteund door luchtaanvallen, vanuit Brabant het Eiland van Dordt binnen. De overmacht was nu te groot, al konden enkele tanks en pantserwagens buiten gevecht worden gesteld. In Dordrecht zelf werden de Duitse eenheden echter in straatgevechten tot staan gebracht. Toch werd 's avonds besloten de stad op te geven en over de Merwede terug te trekken naar de Alblasserwaard. Op 14 mei forceerden de Duitsers met het bombardement op Rotterdam een doorbraak naar het noorden, waarop de Nederlandse capitulatie volgde.

Kaart van het Eiland van Dordrecht met een overzicht van de krijgsverrichtingen in de meidagen van 1940 (coll. Stadsarchief Dordrecht)

was het twee keer per dag schrobben van de vloer. Toen ik van mijn werkgever in Amsterdam bericht kreeg dat ik weer terug kon komen, kreeg ik toestemming om af te zwaaien.

Geen krijgsgevangene, wél veteraan

Geen krijgsgevangene dus. Officieel werd bekendgemaakt: "In al zijn grootmoedigheid heeft de Führer besloten het Nederlandse leger nu niet te internen." Dat was voor de Duitsers ook het eenvoudigst want nu was er geen onderdak, bewaking en voeding nodig. Het Belgische leger daarentegen werd wel naar Duitsland overgebracht. Vanuit onze kazerne zagen we lange reeksen rijnen voorbij trekken. De daarin gevangengenomen Belgen werden door ons vanaf de wal toe gejuicht. Werd vrij snel verboden! Het leek zo misschien wel even alsof de oorlog afgelopen was. Maar omdat ik de wereld niet uit ging, heb ik al de nare dingen van de bezetting moeten meemaken. In 1943 werd ik gedwongen in Duitsland te werk gesteld. Maar dat is een ander verhaal. Van rekrut ben ik volgens de regels toch veteraan geworden. Maar omdat ik gelukkig nooit een schot heb hoeven lossen, heb ik het nooit zo gevoeld.

Verwoestingen ten gevolge van gevechten aan de Transvaalstraat in Dordrecht tijdens de meidagen van 1940 (foto coll. NIOD, Amsterdam)

“IK HEB HEEL SNEL DE BESLISSING GENOMEN OM TE MAKEN WAT ER VAN TE MAKEN VALT”

Taco ten Dam

Piet Saan (Diemen, 1927) was van 1947 tot 1950 als militair in Nederlands-Indië. Hij behoorde tot het onderdeel van de *Aan- en Afvoer Troepen* (AAT) van de V-brigade van de *Koninklijke Landmacht*. Zijn verhaal is een verhaal van uitersten. Aan de ene kant de rauwe kanten van een oorlog: huizen in puin en dood en verderf. Zo maakte hij duizenden kilometers van huis kennis met een jongen van de Amsterdamse Middenweg. Tien minuten na de woorden “Tot ziens” werd de jongen getroffen door een sluipschutter en was hij dood. De andere kant: respect voor het leven en warme vriendschappen. Te midden van de oorlogshandelingen en het geweervuur vroeg Piet Saan zijn kameraden nadrukkelijk het huis van de overburen in Solo te sparen. Het huis van de ‘vijand’ waarvan de deur altijd openstond voor Piet en zijn vrienden. De ervaringen bepaalden Piets strategie om te overleven: “Ik heb heel snel de beslissing genomen om te maken wat er van te maken valt. Ik heb geleerd heel snel problemen op te lossen.”

Avontuur

“Het was mijn avontuurlijke instelling. Politiek gezien had ik er niets mee. Wat wisten we van Indië?” Zijn jeugd was doorspekt met beelden die avontuur ademen. Een tiener in de oorlogsjaren. Hij zag het vreedzame leven in Nederland ruw verstoord worden: Duitsers die op hun motorfietsen en moderne voertuigen over de Hartveldseweg doordenderden naar Amsterdam. Zijn vader die in de jaren daarna verzetswerk deed. Die het raam van zijn woonkamer liet openstaan waardoor Hebe Kohlbrugge naar binnen kon klimmen en de typemachine kon gebruiken voor *Vrij Nederland*. Hij koerierde voor de *Vrij Nederlandgroep* naar drukkerij DAVID in de Amsterdamse Spuistraat. Vader Saan was een praktische man: zo’n vader en zo’n jonge jongen in een vrachtwagen zagen er toch onschuldig uit. De 14-jarige Piet keek zijn ogen uit in de ‘drukkerij’ waarin zich een magazijn vol stenguns bevond. Daarna, in 1945, zag Piet tussen de drommen Diemenaren de afdruipende Duitsers en even later die stoere kerels uit Canada met hun legervoertuigen over de Hartveldseweg naar Amsterdam oprukken. Piet was gefascineerd door het avontuur. Kort na de oorlog overwoog hij zich vrijwillig te melden voor het leger. Niet de oorlog, maar het avontuur in het verre Indië trok. Zijn ouders konden hem aanvankelijk nog tegenhouden, maar in april 1947 speelde dit niet meer en restte moeder Saan slechts een afscheid op de kade.

Aan- en Afvoertroepen

Als dienstplichtige was Piet een paar maanden eerder opgekomen in het Gelderse Eefde. Na de opleiding kwam hij terecht in de *Ripperda*-kazerne in Haarlem bij de *Aan- en Afvoertroepen* (AAT). Een kolfje naar zijn hand. Bij het familiebedrijf in Diemen

Piet Saan (rechts) en Jan Niessen, zoon van de kolenboer aan de Ouderkerkerlaan.

Afscheid langs de Nieuwe Waterweg bij Rotterdam in april 1947 als de “Kota Inden” met duizend militairen het ruime sop kiest.

had Piet al zo vaak stiekem achter het stuur gezeten. Auto’s en Saan vormden immers een twee-eenheid. Piet: “Je kunt het je bijna niet voorstellen, maar van al die opgekomen jongens was ik de enige met een rijbewijs.” Piet kreeg onder andere als taak om officieren die buiten de kazerne woonden heen en weer te rijden. Het waren niet alleen de ritjes die voor Piet meer ontspanning dan inspanning waren. Hij legde zijn oor te luister bij de praatgrage officieren en stak veel op.

Sluipschutters

Na Haarlem moest Piet naar Leeuwarden en kwam alsnog de oproep voor Indië.

Het schip de *Kota Inten* (Gouden Stad) bracht hem met duizend anderen naar Tandjong Priok waar het met de *Zeearend*, een kleine boot voor 65 man, verder ging naar Tjilatjap. Vandaar brachten trucks hen naar de bestemming: het hospitaal in Poerwekerto. De eerste avond meteen al kwam hij een bekende tegen: Diemenaar Toon Kalse. De start van hun conversatie was even onnozel als veelzeggend: "Wat doe jij hier?" De tweede nacht zag Piet, die wacht liep, een door de wol geverfde maat een granaat teruggooien die in de stelling terecht was gekomen.

's Nachts waren er regelmatig schietpartijen op de grote weg naar Tjilatjap. Als er gewonden waren, moest Piet erop uit met de gepantserde ambulance. Geen ongevaarlijk werk, het tikken van de kogels was soms te horen op de wegen. Een collega reed eens op een mijn.

Piet bleef in Poerwekerto tot de tweede politionele actie. Toen werd hij overgeplaatst naar Solo, het huidige Surakarta, op Midden-Java. Ze troffen een brandende stad aan. Overal lagen doden in de straten. Het werd de moeilijkste tijd van zijn verblijf in Indië. Piet: "De oorlog was overal en nergens. Je moest elk moment op je hoede zijn voor sluipschutters. Plotseling kon je onder vuur worden genomen. Zo kreeg ik op een zondag bezoek in Solo. Een man stelde zich voor als De Jong. Zijn vader was schoenmaker op de hoek van de Middenweg en de Veeteeltstraat in Betondorp. We hebben wat zitten bijpraten en namen afscheid. We zouden elkaar in Nederland eens opzoeken. Na tien minuten kregen we een bericht dat we een dode moesten ophalen. De Jong was slachtoffer van een sluipschutter geworden."

Broer

Zijn broer Cor was intussen ook in Indië. Rond Kerstmis 1949 had Piet de gelegenheid om hem op te zoeken in Bandoeng. Het was een mooi moment: twee Diemense broers in deze omstandigheden zo ver van huis. Bij de wekelijkse brief naar huis zat nu een foto van haar jongens in het verre Indië. De brieven die Piet schreef hadden een repeterend refrein: "Alles gaat goed. Niets aan de hand." Eén keer lukte het Piet om naar huis te bellen. Tijdens een verblijf in Djakarta regelde marinier Ad van Deudekom uit Duivendrecht dat Diemen aan de lijn kwam.

Vriendschap

Toch gebeurde er iets wonderlijks in Solo wat hem zijn leven lang bij zou blijven. Op een avond stond Piet met vrienden wat te praten voor het gebouw van de AAT aan de Djalan Poerwosari. Aan de overkant stond een stijlvolle Javaanse vrouw met een kind op haar arm voor haar huis. Piet richtte zich tot haar in het Maleis, maar tot zijn verrassing antwoordde de vrouw in perfect Nederlands. Piet: "Zij vertelde dat ze het door die inval van ons moeilijk hadden. Geen eten en zo. In onze legerkeuken heb ik toen brood en andere etenswaren gehaald." Het was het begin van een warme vriendschap met de familie Prawirohardjo. Piet en zijn vrienden bleven de familie daarna bezoeken, ook na de instelling van de avondklok. Met een lantaarn in de hand staken zij de donkere straat over. Binnen luisterden zij ademloos naar de verhalen van vader Prawirohardjo. Piet: "Hij was een belezen man. In 1928 afgestudeerd in Leiden en een hoge functie bij het *Ministerie van Landbouw*. Hij kon prachtig vertellen over de geschiedenis van Solo en Yogya, maar hij kon ook glashelder de situatie schetsen waarin Indonesië verkeerde." Op zijn beurt had vader Prawirohardjo plezier in de 'gewone' jonge jongens die zo ver van huis waren. Hij leerde ze, nota bene 'vijandelijke' mili-

Boven en onder: Piet Saan in 1947 in Leeuwarden in opleiding voor de uitzending naar Indië.

Een collega van Piet reed met de ambulance op een mijn.

Door het vernielen van de weg door de Indonesische tegenstanders werden de konvoien Nederlandse militairen vaak urenlang opgehouden.

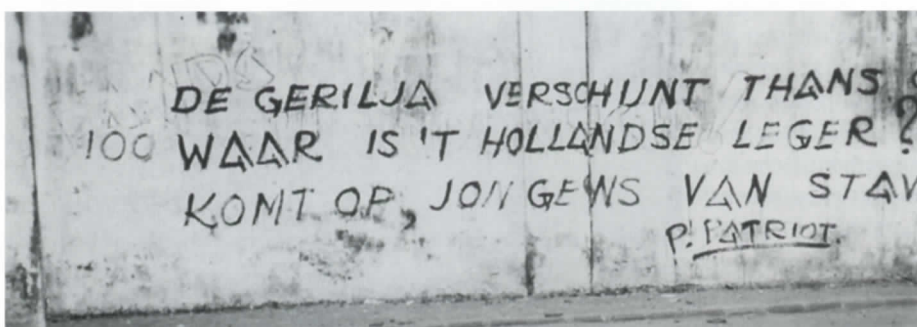
tairen, over de visie van geweldloosheid van Gandhi. Zijn vrouw leerde de jongens bridgen waardoor de avonden behalve leerzaam ook gezellig waren.

Guerrilla

Tegelijkertijd was Oetari, de 18-jarige dochter des huizes, een politiek bewuste studente die koerierde voor het Indonesische studentenleger. Ook de vriend van Oetari, Koento Wibisono Siswomihardjo, was betrokken bij het verzet als lid van de *17e Brigade*, het studentenleger. Piet Saan: "Met deze jongens hadden we veel te stellen, ze waren slim en moeilijk te bestrijden omdat ze de steun van de bevolking hadden." Toen de druk van de guerrilla rond Solo toenam, werd er vrijwel elke

Piet Saan ontmoet mede-Diemenaar Toon Kalse in Solo. "Wat doe jij hier?" is de vraag.

De Hollandse soldaten werden vaak via beleefde, maar duidelijke teksten op muren geconfronteerd met een psychologische oorlogsvoering waar vaak het vijandige studentenleger achter zat. Enige andere voorbeelden:

"Zal er orde en rust heersen, zolang de Hollandse troepen hier zijn?? Neen, Neen"

"Was uw dienstplicht nog steeds niet verstreken?"

"Hoeveel maanden geen soldij?"

"Hollandse wapenbroeders, de 'Dood' loert!! Waar ge ook bent in ons dierbare vaderland"

"Jan, Kees, ssst morgen is 't jullie beurt"

"Geen, rust en orde, zolang Indonesia niet verzekerd is van 100% vryheid"

Aan land in Tjilatjap en verder naar Poerwekerto.

nacht geschoten door snipers. Bij het beantwoorden van hun schoten verzocht Piet de schutters van de KL nadrukkelijk het huis van de familie Prawirohardjo te sparen."

Acht maanden verbleef Piet in Solo. Een week voor het staakt-het-vuren, in de nacht van 10 op 11 augustus 1949 vielen meer dan 2000 man van de *Tentara Nasional Indonesia* (TNI) Solo binnen. Piet: "Vier dagen waren we ingesloten. We hadden geen water meer. Dat moesten we met een tankwagen tijdens felle beschietingen ophalen." De TNI beschikte weliswaar niet over anti-tankgeschut om de Stuarttanks van de V-brigade te belagen, maar wel over landmijnen die overdag tussen alle rommel op straat moeilijk te ontdekken waren en 's nachts al helemaal niet. Een paar dagen daarna ging het staakt-het-vuren inderdaad in.

Terug

Op 29 december 1949 eindigde de Indonesische tragedie in Den Haag met de overdracht van de soevereiniteit van Nederlands-Indië aan de *Republiek Indonesia*. Als sergeant keerde Piet Saan op 27 april 1950 terug met de *Generaal Muir*. Ook aan boord was Diemenaar Jan Niessen, zoon van de kolenboer aan de Ouderkerkerklaan. De drie weken durende reis bracht hij vrijwel bridgend door met zijn vrienden. Terug in Nederland, leek de hele vertrouwde omgeving van een paar jaar eerder volledig veranderd: "Het hele plaatje klopte niet meer, Nederland was zo klein en de mensen die ik kende, waren veranderd." Al de tweede dag zocht Piet de ruimte. Hij reed mee met een vrachtwagen van de zaak naar Groningen.

Piet en zijn vrienden te midden van de familie Prawirohardjo, die aan de overkant woonde.

Maar de ruimte die hij zocht bleek een rit door geordend klein Nederland met verkavelde weilandjes, keurige huizenrijtjes en aangeharkte tuintjes. "Het was zo'n april-doet-wat-ie-wil-dag met slecht weer: natte sneeuw en veel wind." Het contrast met Indië kon niet groter zijn.

Later

Indonesië, de *Gordel van Smaragd*, is altijd in hoofd en hart van Piet gebleven. Het contact met de familie Prawirohardjo werd een vriendschap voor het leven. Er waren verschillende bezoeken over en weer in en er is met regelmaat mailcontact. Piet nam vrouw en kinderen mee om Indonesië met eigen ogen te laten zien. Daarbij bezocht hij de Nederlandse erevelden in Indonesië waar ook Jan Weerdenburg, zoon van de groenteman uit de Jan Bertsstraat, ligt begraven. Zijn woning aan Venusschelp in Diemen-Zuid gaf hij de toepasselijke naam: *Moetiara*, hetgeen "Parel" betekent.

De afbeeldingen werden met dank ter beschikking gesteld door Piet Saan.

Piet Saan in functie in Indië (onder en boven).

Motorordonnans Cor Saan had een mooie tijd in Indonesië EEN BEETJE ALS MOSTERD NA DE MAALTIJD

Jaap Haag

Elf maanden diensttijd had Cor Saan er in Nederland al op zitten toen hij in oktober 1949 met zo'n 1500 mede-militairen te Rotterdam inscheepte op het *ss Volendam*, met bestemming Indonesië. Precies een maand later kwamen ze aan in Tandjong Priok, de haven van Batavia/Djakarta. Kort daarop werd in Indonesië een definitief staakt-het-vuren van kracht. Als het om militaire acties ging "kwamen we dus een beetje als mosterd na de maaltijd", zo vertelt Cor Saan.

Cor (links) en Piet Saan, samen op de foto in Bandoeng, 1949.

Motorordonnans

Cor A.J. Saan (geboren in 1929 te Diemen) kwam in het najaar van 1948 als dienstplichtige op voor zijn nummer. Hij kwam terecht bij de verbindingstroepen. Een eerste opleiding kreeg hij in de *Hojelkazerne* in Utrecht. Daar werd hij vertrouwd gemaakt met de basisvaardigheden van de soldaat, zoals het kunnen hanteren van het geweer en het exerceren. Eenmaal in Indonesië werd Cor ingedeeld bij een sectie motorordonnansen van een op West-Java gelegerde infanteriebrigade. Het rijden op een motor leerde hij in zes weken in Bandoeng. "Daarbij moest je ook over modderige dijkjes van sawahs (rijstvelden) rijden en die werden daar natuurlijk niet beter van. Maar zo gaat dat in het leger, dat maakt nu eenmaal veel kapot." Een mooi moment was er, toen de broers Piet en Cor elkaar daar met kerstmis ontmoetten. Piet kon toen terug naar Nederland. Cor had nog ruim een jaar in Indonesië voor de boeg. Spoedig volgde plaatsing in *Buitenzorg*, dicht bij het paleis van de Gouverneur Generaal, waarin toen al gauw Soekarno, als eerste president van de *Republik Indonesia*, kwam te resideren.

Buitenzorg

De naam *Buitenzorg* was eigenlijk heel toepasselijk, want, aldus Cor Saan: "Ik heb in Buitenzorg een hele mooie tijd gehad. Een vakantie haast. We waren met ons groepje gehuisvest in een gevorderde villa, met zwembad! Een baboe uit de omgeving kookte voor ons en deed ook het was- en strijkwerk. Dankzij een kilometer stijfsel zag ik er in mijn uniform steeds goed uit. Met

een keurige vouw in de broek. De onderlinge sfeer was prima en de eventuele verveling werd bestreden met het spelen van monopoly of badminton. Ook haalden we wel grappen uit, want een leger in vredes-tijd, dat is kwajongenswerk. De omgeving was prachtig; Buitenzorg is beroemd om zijn plantentuin."

'Peloppers' in de theetuinen

Toch was het niet steeds zo zorgeloos: "Binnen de bebouwde omgeving konden we op onze motoren berichten over brengen. Maar buiten de bebouwde kom was dat te gevaarlijk, vooral vanwege nog altijd actieve sluipschutters van de Daru Islam, een islamitische strijdgroep. Er moesten dagelijks ritten worden gemaakt naar

Cors moeder schrijft in Diemen een brief aan haar zoon.

nooit meer teruggeweest. “Daaraan heb ik niet zo’n behoefte. Misschien ook omdat het dan tegen valt. Want het was een mooie tijd. Wel bezoek ik reünies, zoals onlangs nog in *Bronbeek* (bij Arnhem).”

De afbeeldingen werden met dank ter beschikking gesteld door Cor Saan.

Batavia, Tandjong Priok en Tangerang in de ene richting en naar Soekaboemi, Bandoeng en Poendjak in de andere richting. En vooral die laatste bestemming kon gevaarlijk zijn vanwege de ‘peloppers’ in de zogenoemde theetuinen. Voor deze ritten werd gebruik gemaakt van pantserwagens. Dat dat niet voor niets was, bleek toen er inderdaad een keer op ons geschoten werd. Behalve in Buitenzorg zijn we ook een tijd gelegerd geweest in het oostelijk van Bandoeng gelegen Garoet en ook daar kon het gevaarlijk zijn en ging je niet ongewapend de deur uit. Maar gelukkig is er van ons geen een gesneuveld.”

Motorordonnans Cor Saan (links) op zijn Harley. Rechts Nico Versteeg uit Amersfoort.

Samen met de vijand

Vanaf eind 1949, toen in Amsterdam de soevereiniteitsoverdracht aan de *Republiek Indonesia* formeel ondertekend was, kreeg de groep van Cor Saan er een taak bij: jongens van het Indonesische leger leren motor rijden. Want ook daar had men motor ordonnansen nodig. Er kwamen toen vanuit Amerika nieuwe motoren. De communicatie “met de oude vijand” verliep goed al was het vaak een beetje met handen en voeten praten. “Als soldaten voelden wij onderling geen vijandschap. Maar bij andere groepen heeft dat misschien anders gelegen.”

Terug naar Nederland

Na een verblijf van 14 maanden kon Cor Saan terug naar Nederland. De terugreis werd gemaakt met een Engels schip, de *Ormonde* van de *P&O Line*. Maar zijn diensttijd zat er nog niet helemaal op, want in Nederland moest hij nog zes weken onder de wapenen blijven, voordat hij definitief kon afzwaaien. Als soldaat eerste klas. Naar Indonesië is Cor Saan

Twee Diemenen bij een pantservoertuig in Indië. Links Cor Saan en rechts Henk Kaskens.

De strijd in Indonesië in de jaren 1945-1949 met enkele persoonlijke lotgevallen

ONBEGRIIP EN GEMISTE KANSEN IN DE OOST

*Jaap Haag, met bijdragen van Gerard F. Bonnet, Piet A. van Diemen en Martinus G. Miermans**

En nu Indië bevrijden! Dat was de stemming in Nederland in de zomer van 1945. De Duitsers waren verslagen, maar in het verre oosten zuchtte Nederlands-Indië nog onder de Japanse bezetting. In Nederland werden nieuwe troepen geworven om in te zetten in de strijd tegen de Japanners. Maar toen de Amerikaanse atoombommen Japan op de knieën hadden gedwongen hoefde dié strijd niet meer gestreden te worden. Er wachtte echter wel een andere strijd.

Indië verloren?

In Nederland leefde sterk de gedachte dat de Indonesiërs net zo uitkeken naar hun bevrijders als de Nederlanders tijdens de Duitse bezetting. Ook de in Indië wonende Nederlanders, die de Japanse concentratiekampen overleefd hadden, hoopten op een terugkeer van vooroorlogse tijden. Maar de Indonesiërs zelf koesterden andere verwachtingen. De Japanse bezetting had ook hen veel ellende gebracht. Maar eenmaal daar van verlost hoopten zij hun lot in eigen hand te kunnen nemen. Op een herstel van het Nederlandse koloniale bewind zaten ze niet echt te wachten. "Merdeka" (vrijheid) was het parool en zo werd op 17 augustus door Soekarno en Mohammed Hatta de *Republik Indonesia* uitgeroepen. Voorbarig in Nederlandse ogen. Niet dat men geen oog had voor de Indonesische aspiraties. Koningin Wilhelmina had daar in haar rede van 7 december 1942 blijk van gegeven. Maar het land was volgens de meeste Nederlanders nog niet toe aan onafhankelijkheid. Daarvoor ontbrak nog een voldoende brede en goed opgeleide bestuurslaag. Bovendien waren er voor Nederland economische belangen in het geding. Niet voor niets heette het: "Indië verloren, rampspoed geboren".

Voorafgaande aan de Eerste Politionele Actie van 1947 werd op de kust van Tjelingtjing van Java geoefend met een amfibisch voertuig, een zogenaamde GMC 'DUKW' (Duck).

Een landingsvaartuig van de Vaartuigendienst in actie.

Mislukt akkoord

Het onvermogen van de pas uitgeroepen republiek om na de Japanse overgave in 1945 te voorkomen dat nationalistische jongeren eigen rechter gingen spelen deed de Indonesische zaak geen goed. In deze bloedige Bersiap-periode (1945-1946) vielen enkele duizenden slachtoffers. Behalve onder Nederlanders, vooral onder Indo-Europeanen, Chinezen en als pro-Nederlands beschouwde minderheden (zoals de Molukkers). Op Java en Sumatra aanwezige Britse troepen waren te gering in aantal om hier tegen op te treden. Ze waren vooral in of rond de grotere steden geconcentreerd en Nederlandse legereenheden kregen pas in maart 1946 toestemming om de Britse posities daar over te nemen. Langs de demarcatielijnen kwam het vervolgens herhaaldelijk tot schermutselingen tussen Nederlandse en Indonesische troepen. Desondanks kwam in november 1946 de overeenkomst van Linggadjati tot stand. Daarbij beloofde Nederland het gezag van de Republiek Indonesia over Java en Sumatra te erkennen als deelstaat van een federaal Indonesië, dat een soort 'dominion status' zou krijgen, zoals Australië of India in het Britse gemeenbest. De overige delen van Indonesië (zoals de Molukken) konden in deze federatie autonoom blijven. Maar toen politici in Den Haag aan dit akkoord extra voorwaarden verbonden (het zogenoemde aangeklede Linggadjati) kwam de overeenkomst wat de Indonesiërs betreft op losse schroeven te staan. Nederland besloot de toen ontstane impasse met een militaire actie te doorbreken: de *Eerste Politionele Actie*, die op 21 juli 1947 begon en op 5 augustus met een staakt-het-vuren eindigde.

Succesvol zeker, maar zinvol, nee

Van de Diemense Indië-veteranen kwam Gerard F. Bonnet (geboren in 1925 te Amsterdam) al begin juni 1947 in Indonesië aan.

Als dienstplichtig militair bij de landmacht was hij oorspronkelijk ingedeeld bij het *Regiment Veldartillerie 1 – 16 R.V.A.* Maar in Indonesië heeft hij ook bij de vaartuigendienst, de legertechische dienst, de topografische dienst en de generale staf gediend. Op West-Java maakte hij in de zomer van 1947 de eerste politionele actie mee: "Veel patrouille gelopen en controle gehouden." Zijn legeronderdeel raakte daarbij ook bij gevechtshandelingen betrokken, waarbij verschillende militairen gesneuveld zijn. Gerard Bonnet kijkt met gemengde gevoelens terug op het Nederlandse optreden in Indonesië in deze jaren. De militaire acties waren op zich "succesvol, zeker, maar zinvol, nee!" Volgens hem vochten de Indonesiërs ten onrechte tegen de Nederlanders, al had hij wel begrip voor hun zaak. Als militair had hij niet het gevoel, dat de Nederlandse politiek en de publieke opinie de situatie in Indonesië begrepen. De politici faalden in zijn ogen. De sfeer onder de soldaten was echter goed, al waren de leefomstandigheden vaak slecht en was er ook sprake van de nodige verveling en "soms een fikse ruzie met andersdenkenden". Zelf kon hij echter, behalve veel tafeltennis, ook veel lezen, studeren en tekenen. Persoonlijk contact met Indonesiërs was er niet veel. "Eethuisjes bezocht ik niet in verband met eventuele ziektes en besmetting." Gerard Bonnet heeft drie jaar, tot mei 1950, in Indonesië gediend.

Het jaar 1948

De wapenstilstand, waarmee op 5 augustus 1947 de *Eerste Politionele Actie* tot een einde kwam, werd in januari 1948 uitgewerkt in de zogenoemde 'Renville-overeenkomst' (genoemd naar het Amerikaanse schip, waarop deze overeenkomst tot stand kwam). Daarin beloofden beide partijen om op basis van het Linggadjati akkoord tot een nader vergelijk te komen. Tevens werd een troepenscheiding afgesproken.

In de zomer van 1948 kwam Piet A. van Diemen (geboren te Uithoorn in 1926) met het s.s. *Volendam* in Indië aan. "Hoewel opgeleid voor de codedienst werd ik in Batavia/

Djakarta te werk gesteld op het *Hoofdkwartier Generale Staf* (HKGS) om de personele aangelegenheden van de militairen van de verbindingdienst van de *Koninklijke Landmacht* te verzorgen. Zoals overplaatsingen, indeling of bevorderingen. Door mijn functie ben ik nooit bij gevechtshandelingen betrokken geweest. En door mijn werk in Batavia kwam ik ook niet veel in contact met de bevolking in de dorpen. Maar in de gebieden waar ik kwam was de bevolking grotendeels Hollands gezind. Bij latere reizen naar Indonesië, waarbij ik wél veel met de bevolking heb gesproken, had men het over de goede oude tijd van Nederlands Indië." Volgens Piet van Diemen had de dekolonisatie vreedzamer kunnen verlopen als met mensen als de sultan van Djokjakarta of Mohammed Hatta onderhandeld had kunnen worden. In plaats van Soekarno, die bij de Nederlanders slecht lag vanwege zijn samenwerken met de Japanners in de oorlogsjaren. Maar hoe dit ook zij, het liep anders.

Hernieuwd wapengekletter

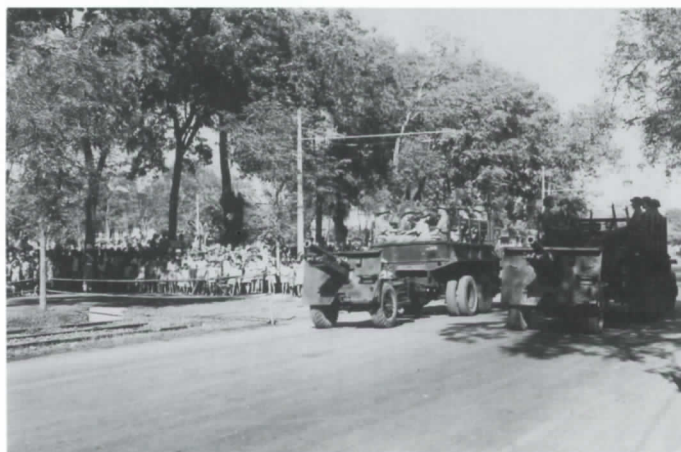
De in januari 1948 afgesproken troepenscheiding kwam inderdaad tot stand. Maar later dat jaar kwam het toch weer tot guerrilla acties van Indonesische 'peloppors' ('verkenners' of 'pioniers', oorspronkelijk het Nederlandse woord 'voorloper'). Voor Nederland de aanleiding om over te gaan tot de *Tweede Politionele Actie* (19-31 december 1948). Het werkelijke doel was echter om de *Republiek Indonesia* schaakmat en de in Nederlandse ogen radicale leiders als Soekarno buitenspel te zetten. In de hoop om met gematigder leiders tot een voor Nederland gunstiger overeenkomst te komen. Militair was de actie succesvol. De toenmalige Indonesische hoofdstad Jogjakarta werd door parachutisten ingenomen en Soekarno en Hatta werden gevangen genomen. Maar politiek schoot Nederland zich met deze actie in de voet. De *Veiligheidsraad* van de *Verenigde Naties* veroordeelde het Nederlandse optreden en Amerika dreigde met intrekking van de 'Marshallhulp', bedoeld voor de wederopbouw van

Gerard Bonnet (rechts met helm) als wachtcommandant bij het depot van de Vaartuigendienst op Zuid-Oost Priok (1949).

Met deze militaire pas kon Gerard Bonnet toegang krijgen tot het hoofdkwartier van de Generale Staf (HKVS).

Parade van het Regiment Veldartillerie 1-16 R.V.A. op Koninginnedag 1947.

Rustpauze op de Poentjakpas (de verbindingsweg tussen Bandung en 'Buitenzorg' op Java) in juli 1947. Van links naar rechts: chauffeur Abas, korporaal Jansen, korporaal Van Diemen (zittend op bumper), soldaat Van Bergen-Henegouwe (op de auto), korporaal Bor (op de auto), korporaal Bonnet (op de bumper) en korporaal Geeven.

Nederland zelf, dat zo geschonden uit de Tweede Wereldoorlog was gekomen. En al was het geregelde Indonesische leger een klap toegebracht, het bleef in staat de Nederlanders verliezen toe te brengen in een guerrilla oorlog, die in de loop van 1949 steeds effectiever gevoerd werd. Gerard Bonnet heeft het over "een kleine groep, die het ons heel moeilijk heeft gemaakt". In mei 1949 bond Nederland in en kon de 'Van Roijen-Roem-overeenkomst' gesloten worden. In augustus volgde een wapenstilstand, al zou die plaatselijk nog diverse malen geschonden worden. Maar op 27 december 1949 vond in Amsterdam de plechtige soevereiniteitsoverdracht plaats.

Niet gewaardeerd

Ook Martinus G. Miermans (geboren in 1928 te Amsterdam) is een Indië-veteraan. Hij arriveerde in 1949 met het stoomschip

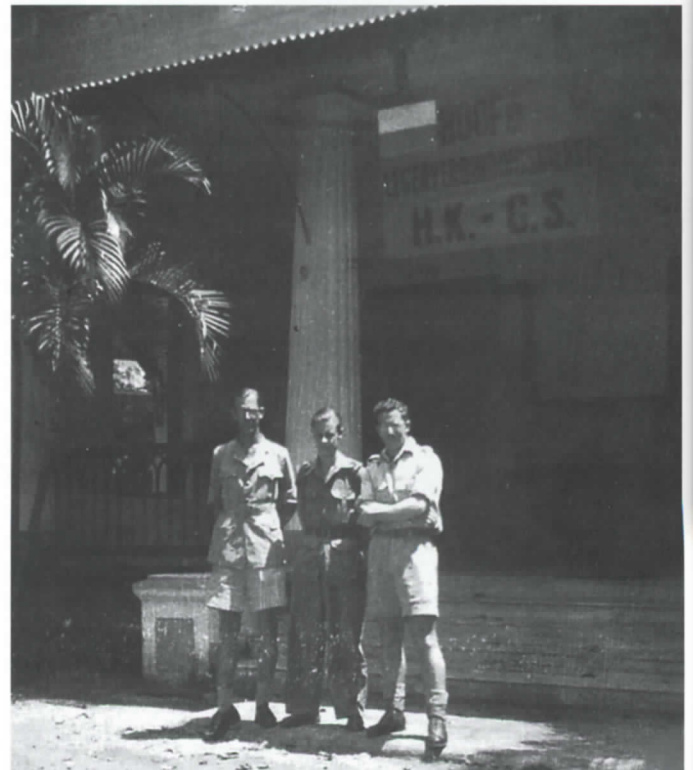

Maaltijdenkaart van het troepentransportschip.

Het leven gaat door

Dat in oorlogstijd niet altijd alles in het teken van oorlog staat wordt nog wel eens vergeten. Maar ook in het Indonesië van de jaren 1945-1949 was ruimte en tijd voor ontspanning. Zo vertelt Piet van Diemen over de atletiek, waar hij toen aan deed, over het tennissen, dat hij toen leerde en over het voetbalteam van het hoofdkwartier in Batavia, waar hij een tijd in speelde. In een stad als Batavia konden bovendien vele bioscopen bezocht worden terwijl er 's zondagsavonds een klassiek concert gegeven werd.

Waterman in Soerabaya. De *Tweede Politionele Actie* was toen al voorbij. Maar op kleine schaal bleven er gevechten gevoerd worden en tijdens inspectietochten op Oost-Java heeft Martinus Miermans nog wel wat beschietingen mee gemaakt. "Al was de aangerichte schade nooit groot". Hij was ingedeeld bij de artillerie en werd in Soerabaya belast met secretariaatswerk voor het hoofd van de legertechische dienst op Oost-Java. Daarvoor werd dus ook het veld in gegaan. Voor zijn gevoel vochten de Indonesiërs ten onrechte een oorlog tegen de Nederlanders en waren ze daartoe "opgehitst door de Japanners". Daarom was hij het ook eens met de Nederlandse militaire aanwezigheid in Indonesië, al gold dat niet voor iedereen in zijn onderdeel. In contacten met Indonesiërs heeft hij geen vijandschap ervaren. Zijn indruk was, dat de Indonesische bevolking positief stond tegenover de Nederlanders, al was er van echt vriendschappelijk contact ook niet veel sprake. Voor Martinus Miermans was het verblijf in Indonesië al met al "een goede levenservaring, waarbij je leerde samen te werken". De sfeer in zijn legeronderdeel was goed (alleen over het eten was hij minder te spreken). Het militaire optreden was in zijn ogen succesvol en ook zinvol, maar als militair voelde hij zich noch gewaardeerd, noch gesteund door de politiek en de publieke opinie in Nederland.

Voor het gebouw van het hoofdkwartier van de Generale Staf.

Anders gekund?

Dat gevoel niet gewaardeerd te zijn geweest heeft ongetwijfeld ook te maken met hoe nadien in Nederland met de erfenis van het koloniale verleden werd omgegaan. Het conflict met de Indonesiërs was uit de hand gelopen, wat de band, die veel Nederlanders met Indonesië en trouwens ook veel Indonesiërs met Nederland hadden, ernstig beschadigd heeft. Voor wie weet hoe sterk die band gevoeld werd houdt dat iets treurigs. En je blijft je afvragen: had het niet anders gekund? Het is een vraag, die niet door iedereen gelijkluidend beantwoord zal worden. Maar met het verstrijken van de tijd, waardoor wonden geheeld en verwijten minder scherp gevoeld worden, kan in ieder geval geconcludeerd worden, dat de 'echtscheiding' onder een ongelukkig gesternte heeft moeten plaats vinden. Waarbij met name aan de Japanse bezetting tussen 1942 en 1945 gedacht moet worden. Maar die had minder funest hoeven zijn als Nederland ook reeds vóór de oorlog de Indonesische aspiraties beter tegemoet getreden was. Juist daardoor kregen aan Indonesische kant de felle nationalistische de wind in de zeilen. Vervolgens zijn acties en reacties (moordpartijen inbegrepen) elkaar opgevolgd, zonder dat politici er in slaagden deze keten te doorbreken. Dat verwijt treft in de eerste plaats de Nederlandse politici, die met name door het 'aankleden' van het akkoord van Linggadjadi een kans op een vreedzamere dekolonisatie hebben gemist. Het gekoloniseerde Indonesië valt minder makkelijk een verwijt te maken: het kwam op voor zijn vrijheid. Toch mag de gewetensvraag gesteld worden of ook aan Indonesische kant niet soms van een

Piet van Diemen (midden) met twee dienstmakkers tijdens hun opleiding voor radiotelegrafist in de Alexanderkazerne te Scheveningen.

De Verbindingsdienst in actie op het eiland Java.

Regelmatig werd er getennist met de dames van het K.N.I.L. Vrouwenkorps.

overreactie sprake is geweest (met name in de Bersiap-tijd), die een hypotheek gelegd heeft op de dekolonisatie. En dat terwijl zo velen het eigenlijk zozeer anders hadden gewild.

De afbeeldingen werden met dank ter beschikking gesteld door Gerard Bonnet en Piet van Diemen.

* Van de in Diemen wonende Indië-veteranen heeft een aantal gereageerd op onze oproep iets van hun herinneringen te vertellen. Een volledig interview kon gezien het beschikbare aantal pagina's niet van elke oud-Indiëganger worden opgenomen. Van de schriftelijke reacties van Gerard Bonnet, Piet van Diemen en Martinus Miermans is echter dankbaar gebruik gemaakt bij het schrijven van dit artikel, waarin ook ingegaan wordt op de historische toedracht van het conflict in Indonesië in de jaren 1945-1949.

Theo Meijer van 1948 tot 1950 op Java

VAN EEN BUREAUSTOEL OP EEN AMSTERDAMS VERZEKERINGSKANTOOR NAAR EEN DRIETONNER IN DE JUNGLE

Bertus van der Schot

Theo Meijer, sinds 1997 Diemenaar, was 19 jaar toen hij op de Amsterdamse Javakade (!) aan boord stapte van de *Johan van Oldenbarnevelt* om met 2400 opvarenden koers te zetten naar Java in Nederlands Indië. Het was 1948, het jaar waarvan Gerard Cox ooit zong dat "Geluk toen heel gewoon was". Theo zou bijna twee jaar wegblijven. Kort na aankomst raakte hij op een ongewone manier gewond. Toen Theo in juli 1950 terugkeerde in Nederland, had hij van zijn karige soldij zoveel gespaard dat hij een nieuwe fiets kon kopen.

West Java

Tot het moment dat hij in militaire dienst moest, werkte Theo Meijer (geboren 21 december 1928) bij een verzekeringsmaatschappij in Amsterdam. Toen hij werd uitgezonden naar Nederlands Indië, werd hij ingedeeld bij het *41e Regiment Veld Artillerie* (41e RVA). Na een reis van vier weken op een troepentransportschip ging hij in Tandjong Priok op Java van boord. Op West-Java vervulde hij zowel in grotere plaatsen als op diverse buitenplaatsen zijn dienstplicht.

Foeragechauffeur

Als voorbereiding hadden de militairen tijdens hun opleiding in Nederland natuurlijk al kennis gemaakt met de stormbaan, maar op Java met zijn bergachtige landschap en zijn vele sawa's was het geen oefening meer. Theo: "Patrouille lopen was in deze gebieden meer regel dan uitzondering, zowel 's nachts als overdag. Menig keer moesten we een kali (rivier) als hindernis nemen. Alles mocht nat worden, als je wapen maar droog bleef." Na deze periode mocht Theo zijn chauffeursopleiding die hij in Nederland al begonnen was vervolgen op de autorijschool in Tjimahi bij Bandoeng. Weer terug bij zijn onderdeel in Cheribon, werd hij foeragechauffeur. Rijden met een drietonner en ander materiaal in de tropen vereiste een heel andere behendigheid dan op de Nederlandse geplaveide wegen. Ook het linkse verkeer was zeker in het begin wennen, maar na korte tijd wist hij niet beter. Theo: "Al met al was het een leuke job. Dagelijks eten bezorgen bij de jongens die op de buitenposten zaten rond om de stad; maar ook vlees en andere levensmiddelen ophalen voor de keuken."

Guerrilla

Behalve de soms minder goede wegen was het rijden zelf ook niet zonder gevaar. In principe loerde overal het gevaar en de guerrillastrijders schoten soms van de meest onverwachte plekken. Gelukkig kwam het onderdeel van Theo er over het algemeen relatief goed vanaf. Theo: "Ons onderdeel kende slechts één gesneuvelde, namelijk Piet Slomp. Maar de impact van het overlijden van een maat op de hele groep was enorm."

Soldaat Theo Meijer vlak voor vertrek naar Indië.

De militaire begraafplaats 'Menteng Poeloh'.

Gewond door eigen vuur

In de vroege avond van 6 december 1948 gebeurde er iets wat Theo zijn leven lang niet zal vergeten. Zonder dat er een vijand in de buurt was, zat hij op de galerij voor zijn kamer toen er plotseling een schot klonk en Theo geraakt bleek.

Hieronder een fragment uit het proces verbaal dat zich in het plakboek van Theo bevindt:

“Op heden de zesde December 1948, te ongeveer 19.40 uur bevonden zich de soldaten van Weerdenburg, J., legernummer (...) en Prins, K., legernummer (...) in de eerste kamer van de vleugel gelegen ten N.W. van de keuken in de Selonbontekoekazerne te Soekaboemi, terwijl soldaat Meijer, Th.A.B.M., legernummer 281221390 zich op de galerij voor deze kamer ophield.

De soldaat Van Weerdenburg zat op de bank in de kamer met zijn sten-gun over de knieën.

Plots ging er een schot af uit de sten-gun van soldaat Van Weerdenburg, dat soldaat Meijer de zijkant in het bovenbeen trof. De soldaten Van Weerdenburg, Bax en Prins hoorden hem “au” roepen doch dachten dat het een grap was, doch toen ze hem hoorden zeggen dat het ernst was gingen zij naar buiten en hielpen hem gaan liggen en ontdekten de wond. De soldaat Hoogenhout die eveneens toegesneld was legde een noodverband aan terwijl soldaat Prins de wachtcommandant ging waarschuwen.....”

Theo was dus zoals dat heet “gewond geraakt door eigen vuur”. Na twee weken mocht hij – genezen van een flinke vleeswond – naar de kazerne terug waar hij de volgende dag weer gewoon ingedeeld werd om wacht te lopen. Nadelige gevolgen hield hij er niet aan over, maar het gebeurde is hem tot op de dag van vandaag helder bijgebleven. Theo: “Het was ingrijpend, een dergelijk voorval vergeet je niet, het had zomaar heel anders kunnen aflopen op dat moment.”

Terug in Amsterdam

Na de soevereiniteitsoverdracht moesten alle troepen zo snel mogelijk naar Nederland terug.

Theo: “Het was een vervelende tijd. Toen hadden we echt niets meer te doen dan wachten tot we aan de beurt waren om te vertrekken.”

Vanuit diverse landen werden er schepen ingezet om het troepen-transport uit te voeren. Uiteindelijk kregen Theo en zijn regiment een plaats op het Noorse emigrantenschip *Goya* waarop 900 man mee kon. In juli 1950 kwamen ze aan in Amsterdam. Theo nam

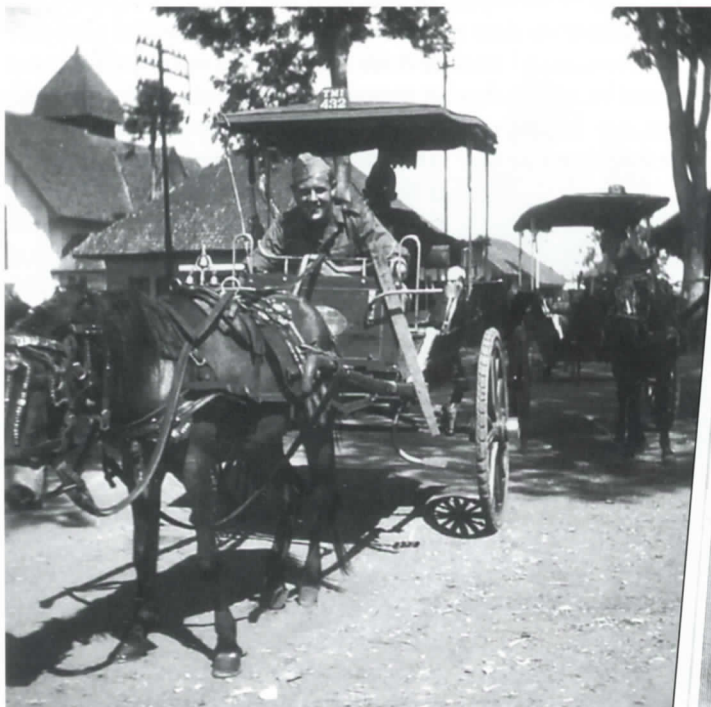
een weekje de tijd om bij te komen. Van zijn gespaarde soldij kocht hij een nieuwe fiets en meldde zich toen weer bij zijn oude baas op het assurantie kantoor. Daarmee kwamen voor de legerbarak en de drietonner weer het bureau en de fiets in de plaats. *De afbeeldingen werden met dank ter beschikking gesteld door Theo Meijer.*

Voor hun huis te Tibeber eind januari 1949. Vlnr. Theo Meijer, Cobus Schaap (2 R.V.A.) en H. van Eck.

Tijdens de debarkatie in Amsterdam.

Een ogenblik wachten in een 'taxi' in Tjimali (juli 1949).

Oorkonde

Sybo van der Meulen van 1948 tot 1950 in Indië

“ALS WE EEN VLIEGTUIG HOORDEN, WISTEN WE DAT DE POST ERAAN KWAM”

Will Bulterman

Sybo van der Meulen (Amsterdam, 1926) is 19 jaar als hij amper een jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog zijn dienstplicht moet vervullen. In 1948 wordt hij naar Nederlands-Indië gestuurd om na bijna twee jaar in 1950 weer voet te zetten op Nederlandse bodem. Zestig jaar later kijkt Sybo terug: “Voor mij zijn die twee jaar in Indië een mooie en avontuurlijke tijd geweest. Voor mijn familie was het natuurlijk best spannend. Maar ik zat niet in de gevechtlinie en ik had geen heimwee. Ik was vrijgezel en dacht simpelweg: op deze manier zie je wat van de wereld.”

Johan van Oldebarneveld

De fotoboeken liggen op tafel als Sybo enthousiast vertelt. Eerst over het begin als dienstplichtig soldaat op vliegveld Teuge bij Apeldoorn. En na twee jaar toch onverwacht de uitzending naar Indië wegens gebrek aan mensen bij de intendandienst. Deze dienst verzorgde de troepen met eten, munitie, smeermiddelen, oliën enz. De *Johan van Oldebarneveld* bracht hem samen met 1200 andere soldaten op 24 september 1948 in vier weken naar de andere kant van de wereld. De *Johan van Oldebarneveld* was een oud passagiersschip dat in die tijd vast op Indië voer. Aan boord waren verschillende eetzaal: voor 1^e klas passagiers en kleinere minder mooie eetzaal voor 3^e klas passagiers. Sybo behoorde tot de 1^e klas. Het leven aan boord was even wennen, de warmte en de vele mensen aan boord. In het zwembad aan boord was het altijd druk.

Slaapzalen

De soldaten sliepen aan boord in grote slaapzalen, maar de onderofficieren hadden kleinere slaapkamers met maximaal zes personen met wat meer privacy en ook de mogelijkheid om een bad nemen wat zeer aangenaam was. Dit was geen leidingwater maar zeewater daar was speciale zeep voor nodig omdat het anders niet schuimde.

De eerste stopplaats was Port Said in Egypte. Hier vond ook de wisseling van uniformen naar tropenkleding plaats. Sybo: “Een uitzoekerij met die jongens om de juiste maat te pakken

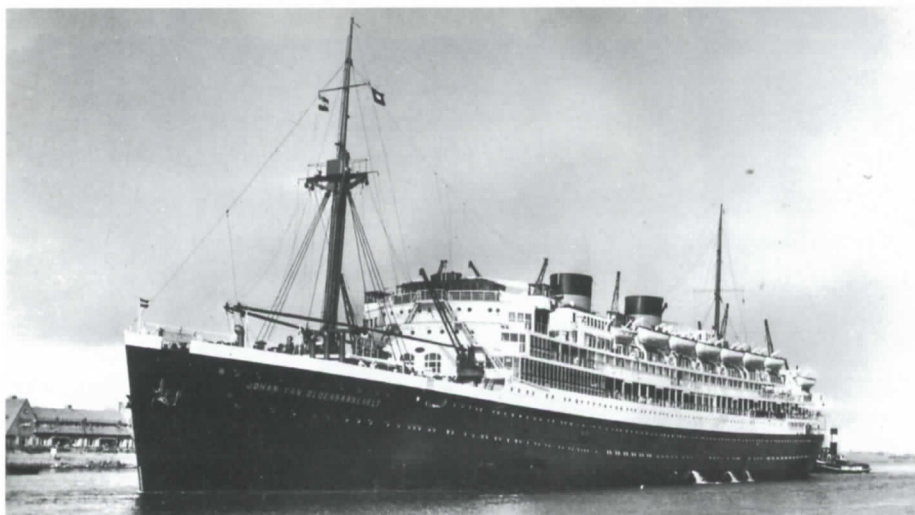
Sybo van der Meulen en zijn maten aan boord van de 'Johan van Oldenbarneveld'

te krijgen. Bij de boot was het een drukte van belang. Allerlei kooplieden lagen met kleine bootjes rond de boot en probeerden van alles te verkopen. Ze mochten niet aan boord komen dus ze trachten op deze manier wat verkoop tot stand te brengen.” Ze voeren verder door de Rode Zee waar het zwembadwater aan boord koeler was dan het zeewater. De eerste plaats die zij aandeden, was Sabang op de noordpunt van Sumatra. Daar mochten ze voor de eerste keer van boord. Het was heerlijk om even rond

te lopen en te zwemmen. Sybo: “De bananen daar waren een ware traktatie. De meeste jongens kenden die niet meer.” Op de plaats van bestemming werden ze welkom geheten door het militaire muziekkorps; om te acclimatiseren gingen ze naar een kamp buiten Batavia.

Werkzaamheden

In Batavia werkte Sybo op kantoor. De werkdag begon om 8 uur na een gezamenlijke broodmaaltijd in de kazerne. In de broodjes zaten zwarte torretjes. Het meel stond namelijk in de ‘goedan’ (magazijn) waar die torretjes zaten. Dus die werden gewoon meegebakken. Om 1 uur was er een warme rijst maaltijd. Daarna werkten we weer tot 4 uur en was je de rest van de

M.S. Johan van Oldenbarneveld.

dag vrij. Sybo had een administratieve taak. Hij verwerkte claims die rusten op de goederen die vervoerd werden vanuit Batavia met de *Koninklijke Pakket Vaart Maatschappij* naar de andere eilanden. Sybo: "Als er wat uit de hijs was gevallen en was dit stuk, dan moest dit geclaimd worden bij de maatschappij. Kon het niet geclaimd worden dan moest het afgeschreven worden ten laste van Den Lande. Het was een groot eilandengebied dus er ging betrekkelijk vaak iets mis."

Tijdens de tweede politionele actie had Sybo geen gevechtsfunctie: "Wij waren wel bewapend en hadden uiteraard hier-voor de opleiding gehad, maar we zijn gelukkig nooit in een gevechtssituatie terechtgekomen." In mei 1949 was Sybo aanwezig bij de begrafenis van luitenant-generaal Spoor op Menteng Pulo. Sybo: "Hij is in Indië in de dienst overleden. Het was een indrukwekkende bijeenkomst die natuurlijk lang duurde. Al die tijd stond je in de hete zon."

Uitstapjes

Soms maakten ze een uitstapje, bijvoorbeeld met een landingsboot via vrienden van de marine naar een onbegroeid eiland voor Batavia. Op zondag gingen ze vaak naar de bioscoop of naar een concert in de diertuin waar ze als militair voor half geld in mochten. Sybo: "Op zondagmorgen fietsten we vaak naar het museum in de benedenstad van Batavia

Vele parlevinkers langzij in de haven van Port Said in Egypte.

Het muziekkorps in actie in Batavia.

Via vrienden die bij de marine dienden konden soms tripjes in een landingsboot worden gemaakt.

waar gamelan muziek werd gespeeld. Of we brachten een bezoek aan de Puntjak buiten Batavia. We waren dan de hele dag in de landsplantentuin van het gouvernement. Met een aantal jongens ging Sybo veertien dagen met vakantie naar Bandoeng. Vanuit het militair tehuis maakten ze verschillende uitstapjes, onder andere naar de vulkaan Tangkuban Prah.

Contact met thuis

Het contact met thuis in Nederland was minimaal. Post met berichten uit het vaderland was meer dan welkom. Sybo: "Als wij een vliegtuig hoorden overkomen, wisten we dat de post eraan kwam. Dit vliegtuig

Tijdens zijn dienstdienst in Indië werd door Sybo en zijn pelotonsgenoten ook Bandoeng bezocht.

Het Nederlands militair tehuis te Bandoeng.

Na het vervullen van zijn dienstdienst in Indië komt Sybo weer veilig aan in Amsterdam.

landde op Kamajaran en een paar uur later hadden wij de post." Op zijn verjaardag pinkte hij een traantje weg toen hij een foto van de familie ontving. Maar over het algemeen had hij het prima naar zijn zin. Hij was vrijgezel en zag wel dat vrienden met een verloofde of meisje in Nederland het af en toe moeilijk hadden. En als de heimwee een jongen echt te machtig werd, werd hij met het vliegtuig naar huis gestuurd. Sybo: "Ze waren bang voor de moraal van de anderen, dus deze jongens moesten zo snel mogelijk weg."

Thuiskomst

In juni 1950 vertrok Sybo op een kleinere boot naar Nederland. Met een spaarpotje. Sybo: "De soldij was 180 Indische gulden en als Nederlandse militair kon je een op een overmaken naar Nederland, dus een Indische gulden werd in Nederland een Nederlandse gulden. Je gaf uiteraard niet veel uit, want je werd van eten en drinken voorzien. Na die twee jaar had je toch een aardig bedrag gespaard." Bij aankomst in IJmuiden miste hij de uitgestrektheid van Indië waar hij aan gewend was geraakt. Sybo: "Ik zag de duinen en alles was zo klein in mijn ogen." Een bus bracht de soldaten naar huis. Aan de Churchillaan in Amsterdam-Zuid was het groot feest. Sybo: "Natuurlijk waren mijn ouders reuze blij dat ik weer veilig in Nederland was."

De afbeeldingen werden met dank ter beschikking gesteld door Sybo van der Meulen.

GEEN SCHOT HOEVEN LOSSEN, NOCH HOEVEN KRIJGEN

Jaap Haag

Twee krantenknipsels liggen bij Gerrit van Beem op tafel: het eerste, uit een Engelse krant, doet verslag van een aflossing van de wacht bij Windsor Castle in 1946. Daarbij mocht de drumband van Nederlands tweede divisie, die toen in Windsor werd opgeleid, optreden. Voor een buitenlandse band een uitzonderlijke eer. Het tweede artikel is uit 1949 en komt uit een destijds in Soerabaja verschijnende Nederlandstalige krant. Daarin staat het verslag van een verzoeningsoptreden van dezelfde band in het 'republikeinse' Madioen. Daartussen speelt zich het verhaal af van drie jaar musiceren in een door oorlogsgeweld verscheurd Indonesië.

Vrijwilliger

Gerrit van Beem (geboren te Amsterdam in 1926) diende in de drumband van de *2de Divisie* als fluitist. In het laatste oorlogsjaar had hij ondergedoken gezeten bij boeren in de omgeving van Amsterdam. Na de Bevrijding in 1945 had hij als vrijwilliger dienst genomen in het leger om Indië van de Jappen te bevrijden. Omdat hij orgel kon spelen belandde hij bij het muziekkorps van de *2de Divisie*, ook wel aangeduid als *Palmboomdivisie*. Na de opleiding in Engeland keerde hij in november 1946 terug naar Nederland, waar de band allerlei militaire plechtigheden heeft opgeluisterd en naar Indië uitvarende troepenschepen uitgeleide deed. Totdat de band zelf naar de oost moest. Ingescheept werd op de *Nieuw Holland*: "Op 7 juli vertrokken ook wij en kwamen na 31 dagen aan in onze legerplaats Soerabaja. Een verschrikkelijke reis. Je was met zo'n 2000 man aan boord. Je sliep in de vrachtruimen van het schip en voorbij Suez was het door de hitte niet te harden."

Feesten en veldbedden

"Nog tijdens onze bootreis vond de *Eerste Politie Actie* plaats. Toen we aankwamen was die voorbij", aldus Gerrit van Beem. "Kort daarop mochten we ons beste beentje voorzetten tijdens de parade op Koninginnedag (31 augustus). Onze standplaats in Indonesië was Soerabaja (Oost-Java), waar we in een school gelegerd waren. Tweeënehalf jaar hebben we van hier uit heel Oost-Java en het nabijgelegen eiland Madoera doorkruist. Al of niet met beveiliging. Om mee te doen aan parades, om ceremonies of begrafenissen muzikaal op te luisteren, zoals op Kembang Koening. We hebben heel wat feesten meegemaakt, zoals toen de *Marine Luchtvaartdienst* (MLD) zijn 30 jarig bestaan vierde. Of als een bataljon zoveel jaar bestond. Een aantal leden

De fluitisten van de drumband van de *A Divisie* in actie op de kade. Gerrit van Beem staat in het midden.

van ons muziekkorps trad bij bepaalde gelegenheden als dansorkest op. Verder gingen we allerlei buitenposten langs om de jongens daar wat afleiding te brengen. Veldbedden moesten dan mee, om daar de nacht door te brengen."

Met gewapend escorte

"We reisden meestal met vrachtwagens onder bescherming van huzaren, die in twee wagens meegingen. Ook gingen we wel per trein. Die was met mitrailleurs uitgerust en met zandzakken beschermd. Naar Madoera voeren we met een landingsboot van de marine. Eén keer hebben we in Bandjermassin, op Borneo (Kalimantan), opgetreden en dat ging per vliegtuig, met een *Dakota*. Gewapend escorte was nodig bij onze tournees, want het was oorlog. Of beter: een guerrillaoorlog. Op een van de buitenposten kregen we van de jongens daar te horen dat we het er die nacht wel van zouden lusten. Maar er gebeurde niets. Tijdens al onze tochten hebben we geen schot hoeven te lossen, noch hoeven te ontvangen. Ook niet toen we gedurende de *Tweede Politie Actie* in december 1948 bewakingsdiensten moesten verrichten en in plaats van met een muziekinstrument met een geweer paraat waren. Maar dat was maar een korte periode."

De complete drumband. Geheel links (zittend) is Gerrit van Beem.

Samenstelling militaire drumband

- 1 tamboer-majoor
- 9 diepe troms
- 1 grote trom
- 2 pauken
- 1 bekken
- 16 eerste fluiten
- 6 tweede fluiten
- 1 cimbaal

Gerrit van Beem met mede drumbandgenoten Guus Hage en Henk Kamps.

De uit de drumband gevormde dansband met instrumenten op een vrachtauto bij het Ngebelmeer.

Veel bekijks voor de drumband van de A Divisie in een kampong ergens op Oost-Java.

Onder bescherming van TNI-militairen in Madioen.

Achteraf

"Achteraf kun je zeggen: de strijd, die in de jaren 1945-1949 in Indonesië heeft plaatsgevonden, dat had nooit moeten gebeuren. Maar het ging maar door. Nederland had toezeggingen gedaan, nadat het vóór de oorlog de zelfstandigheid van Indonesië op de lange baan had geschoven." Maar toch kwam het niet tot overeenstemming met de Indonesiërs. "Dat was wederzijds hoor, ook van Indonesische kant. Met voortdurende bestandsschendingen. En tegelijk had je ook een prima verhouding met de Indonesiërs. In Soerabaja konden we het goed vinden met onze 'baboes' en 'djongos', die onze was deden, het eten kookten en die het schoolgebouw, dat als kazerne diende, schoon hielden. Nederlands spraken ze nauwelijks en wij maar summier Maleis. Maar het ging allemaal in een goede sfeer, collegiaal. En waar we op onze tournees ook kwamen, in de dorpen werden we altijd binnen gehaald door enthousiaste kinderen. Het was anders dan tussen de Nederlanders en de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog. En dat we aan het eind, toen in 1949 een definitief staakt-het-vuren van kracht werd, overal gevraagd werden om te komen spelen zegt ook wel iets."

Spelen voor de TNI

"Zo kregen we eind 1949, toen de onafhankelijkheidsvereenkomst aanstaande was en de bestanden werden nageleefd, tot onze verbazing een uitnodiging voor een optreden in het republikeinse Madioen, op Oost-Java. Dit om te komen spelen bij de viering van het éénjarig bestaan van de Divisie I van de Tentara Nasional Indonesia (TNI), oftewel het nationale leger van Indonesië. Op bezoek dus bij de nu voormalige vijand. Om daar te komen werden we vanaf de bij het bestand overeengekomen demarcatielijn onder bescherming van TNI-militairen naar het stadion van Madioen gebracht." Want absoluut veilig was het nog niet. Oorlogssituaties bieden immers kansen aan allerlei ongeregelde, al of niet criminele elementen. 'Rampokkers' in het Maleis, die zich aan geen bestand gebonden achtten. "In Madioen", zo vertelt Gerrit van Beem, "mochten we de intocht van de Indonesische militairen begeleiden met onze marsmuziek. Maar omdat de TNI-soldaten in de ons onbekende Japanse paradeas liepen, was het lastig om daarmee synchroon te spelen. Desondanks kregen we als dank een platenspeler cadeau! Niet lang daarna, in januari 1950, mochten wij terug naar Nederland, waar ik afzwaaide in de rang van korporaal."

De afbeeldingen werden met dank ter beschikking gesteld door Gerrit van Beem.

Fred Nanning (1931) was in Korea

“EEN VARENDE BOOT IS ZOVEEL MOOIER DAN EEN WALPLAATSING”

Taco ten Dam

Tijdens het gesprek wisselt de gelaatsuitdrukking van de 80-jarige Diemenaar Fred Nanning gelijk met onderwerp. Bijna 60 jaar na de dood van een maat ver weg in de Koreaanse wateren lees je op zijn gezicht nog steeds de diepe indruk die dit maakte op de toen 21-jarige Fred. Maar zijn ogen gaan twinkelen als het verhaal de andere kant opgaat: Het avontuur in de verre vreemde landen en de grappen die hij uithaalde met zijn maten. En hoewel hij opgeleid werd als elektromonteur is er het eeuwige gevoel van de zeeman: “Een varende boot is mooier dan een walplaatsing.”

Onderduiken

Fred Nanning werd in 1931 geboren in Bandoeng. Zijn vader was een Hollandse beroepsmilitair bij het *Koninklijke Nederlandsch-Indisch Leger* (KNIL). Freds moeder was een dochter van een Javaanse vrouw en een Zwitserse boekbinder uit Bandoeng, genaamd Amrein, die na de Atjeh-oorlog in Indië was achtergebleven. Toen Freds vader tijdens de Japanse bezetting werd geïnterneerd in een kamp, dook moeder in 1942 met de twee zoons en drie dochters onder bij opa Amrein. Hoewel opa een grote afbeelding van het wapen van het neutrale Zwitserland op zijn huis had aangebracht, bleef het oppassen voor de Japanners voor Fred en zijn broer. Hun vrijheid werd drastisch ingeperkt. Ze mochten om de beurt alleen in het aardedonker achter in de tuin en moesten doodstil zijn. Toen Fred in 1948 zijn opleiding tot elektromonteur aan de ambachtsschool in Bandoeng had afgemaakt, stond zijn besluit vast om bij het leger te gaan. Fred: “Zo vader, zo zoon. Alleen wilde ik graag bij de marine.”

Hr. Ms. Jan Evertsen.

Het vertrek van het fregat ‘Hr. Ms. Johan Maurits van Nassau’ naar Korea in 1952.

Fred Nanning

Kattenburg

Na een aantal keuringen werd Fred aangenomen bij de marine en in 1949 scheepste hij in voor Nederland. Na de opvang in Voorschoten ging hij naar school in het *Marine Etablissement* op Kattenburg in Amsterdam. De opleiding tot elektromonteur bij de marine kostte hem na de degelijke ambachtsschool in Bandoeng weinig moeite.

Intussen was sinds juli 1950 in Korea een oorlog aan de gang waar op een gegeven ogenblik de *Veiligheidsraad van de Verenigde Naties* ook de Nederlandse regering om een bijdrage vroeg. Nederland was echter nog aan het bijkomen van de Tweede Wereldoorlog en zat bepaald niet te wachten op grote defensieuitgaven. De Amerikaanse druk op de regering was evenwel zo zwaar dat men besloot tot het uitzenden van troepen naar Korea.

Vertrek

Fred Nanning was een jongeman van 21 jaar toen hij te horen kreeg dat hij met het fregat *Hr. Ms. Johan Maurits van Nassau* naar Korea zou gaan. Fred: “Het fregat werd ingelegd, dat wil zeggen dat het lichte geschut verwijderd werd om plaats te maken voor zwaarder geschut zoals dieptebommenwerpers.” Op de vraag of hij ertegenop zag om naar oorlogsgebied te gaan, schudt Fred het hoofd. “Nee, als je bij de marine gaat, weet je de consequenties. Bovendien trok het avontuur van zo’n tocht over de

HAWAII loveliest in the world
the real glory of the island:

*The World
at a Glance*

While traveling through the isles of pacific, the party here had his picture taken right in the heart of HONOLULU, Territory of Hawaii.

represented living."

At the pi Band blares dancers enter this welcome less so at t visitors stay city of Hon

NOT TO I Honolulu is rip on Oal Honolulu is cross the I lifts that st east, green alleys as bredded the ne windswe great milita ver Kolek esert. The inarily ma

er once told islands, get ee them. Is-

Maui

, JR.

el designed ll be con- Maui, is er way bear, it was Guslander, oana and Honolulu, hately 100 Wailuku o National erno on to hotel.

Guslander tson hotels made dis- at Matson have no the hotel

ng yester- prominent ged them- 0,000 worth bond issue cover the ction. Mr. nerely in the 17 and guide

HONOLULU TROPICAL STUDIO

WAIKIKI BEACH known all over the world by tourist,
"When Hawaii calls, remember good time in Hawaii"

Passagieren in Honolulu in 1954. Links Kees Overman en rechts Fred Nanning.

hele wereld." Het was dan ook zeker geen idealisme om ver van Nederland het communisme een halt toe te roepen. Fred: "Dat leefde helemaal niet. Bij niemand van de jongens. Wij waren gewoon avontuurlijk ingesteld en waren bovendien onderdeel van een beroepsleger. Het was je werk en dus ging je gewoon als het vaderland daarom vroeg." Bij het vertrek in Den Helder was Fred nog betrokken bij een incident. Een collega-elektromonteur van een andere boot wilde ook heel graag naar Korea. Fred besloot hem mee aan boord te smokkelen en zijn vriend kreeg een plekje in een afgesloten kast. Toen de collega alsnog ontdekt werd, haalde de MP hem onmiddellijk van boord. Buitengaats moest Fred bij de 'ouwe' komen die hem 14 dagen streng gaf zodat hij de eerste weken in het ruim doorbracht. Cellen waren er niet aan boord.

Hong Kong

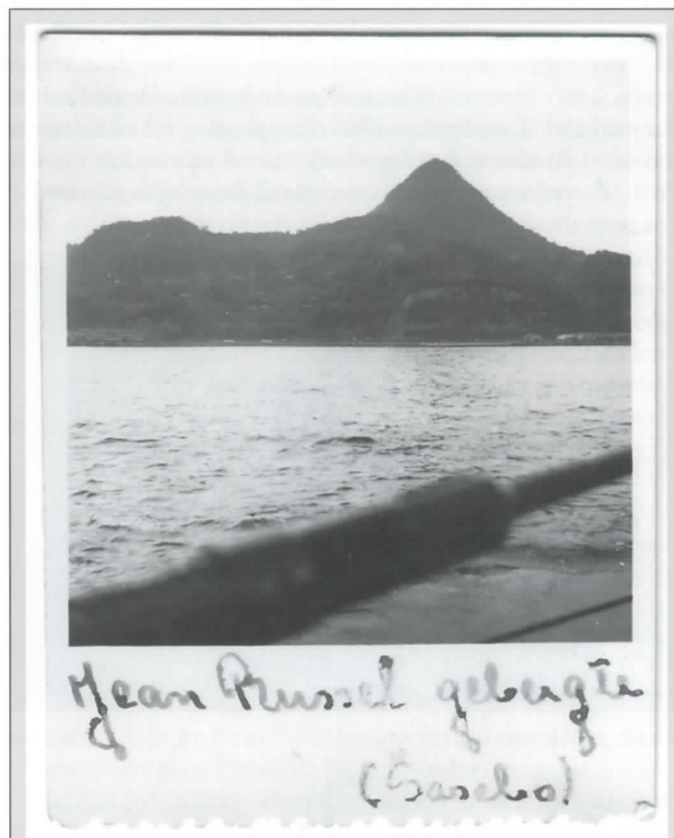
De taak van de *Johan Maurits van Nassau* was voornamelijk patrouilleren in de Koreaanse wateren. In totaal moest het fregat tien patrouilles uitvoeren van drie weken. Dan werd er in Sasebo weer bijgetankt en de fourage verzorgd. Na vijf patrouilles ging het schip in Hong Kong in het dok voor onderhoud. Fred: "Dat was niet gek. Tijdens dat oponthoud verbleven wij een maand in een hotel. Dat was natuurlijk een welkome afleiding na al die weken op zee." Na de maand Hong Kong ging het fregat weer terug voor de tweede serie patrouilles.

Dieptepunt

Het dieptepunt was het sneuvelen van zijn maat, de telegrafist Kees van Vliet. Tijdens een nachtelijke poging op 26 februari

Fred Nanning is eerste drager bij de begrafenis in Pusan van zijn vriend Kees van Vliet, de telegrafist die op 26 februari 1953 sneuvelde in de Koreaanse wateren.

Het Jane Russell-gebergte bij Sasebo. Voor de jongens ver van huis prikkelde devorm van dit gebergte de fantasieën van de jongens en mannen die zij waren. Het herinnerde hen aan de bioscoopzalen back home en de broeierige, gezellige sfeer in de rokerige en donkere zalen. In het voorbijvaren heette het "De Tiet van Jane Russell". Elke marineman die hier ooit langs voer, kent deze naam. Jane Russell was in die jaren een Amerikaanse actrice en seksymbool. In 1943 debuteerde zij met "The Outlaw" waarin niet haar acteerprestaties maar vooral haar decolleté een centrale plaats innam. Ze werd vooral bekend door "Gentlemen Prefer Blondes" en Bob Hope introduceerde haar ooit als "The two and only, miss Russell".

1953 om een gewonde Zuid-Koreaanse officier op te halen werd Kees door een slechte communicatie getroffen door eigen vuur. Fred Nanning was de eerste drager om zijn vriend naar de zijn laatste rustplaats op het Ereveld in Pusan te brengen. Zo dichtbij was de dood nog nooit gekomen. Ook al had Fred Amerikaanse soldaten gezien die aan land probeerden te gaan en vanaf de rotsen weggemaaid werden door Noord-Koreaanse mitrailleurs. Dit was anders. Fred: "Het had een enorme impact. Kees was een echte maat van me. Aan boord hadden we veel met elkaar te maken. Ik zat als elektromonteur in dezelfde 'bak', zeg maar ploeg, als Kees. We hadden veel gedeeld. Als je een vriend moet begraven en achterlaten als je weer naar Holland teruggaat, blijft dat je altijd bij."

Baldadig

Het leven aan boord leidde soms wel eens tot baldadigheden. Fred: "Ja, in tegenstelling tot de Amerikaanse schepen was er bij de Nederlandse marine wel drank aan boord. En soms schoot het drankgebruik wel eens een beetje door waardoor je rare dingen gaat doen. Zoals die keer dat ik uitgedaagd werd om voor twee pijpjes bier op volle zee overboord te springen. Daar was de 'ouwe' natuurlijk niet blij mee." Het leverde Fred in ieder geval weer een aantekening op op zijn conductestaat.

Pearl Harbor

Alle lof heeft Fred voor de Amerikanen onder wier bevel de Koreaanse VN-operatie viel. Fred: "Ze staken ons goed in de kleding en verzorgden ons prima. Voordat we teruggingen, organiseerden ze in Yokohama een geweldige afscheidsfuif van twee avonden met volop bier drank en geopende blikjes sigaretten." Fred genoot van de terugreis die hem door de internationale wateren langs allerlei interessante plaatsen en havens bracht. In Japan was hij diep onder de indruk toen hij al in het begin van de jaren vijftig de gevolgen van de aanval op Hiroshima zag en hij voer langs Pearl Harbor waar de verwoestingen van de Tweede Wereldoorlog nog te zien waren. Hij was in Honolulu op Hawaï, in San Francisco in Californië, in Mexico en San Diego. Hij keek zijn ogen uit in het Panamakanaal en op de Kaapverdische Eilanden.

Gevechtshandelingen in de Korea-oorlog.

Fred Nanning (tweede van links) te midden van zijn maten in de machinekamer van de Hr. Ms. Johan Maurits van Nassau.

Voor zijn inzet en deelname aan de Koreaanse oorlog kreeg Fred diverse onderscheidingen, waaronder de 'United Nations Service Medal', het 'Kruis voor Recht en Vrijheid' en namens de Koreaanse regering 'The Korean War Service Medal'.

Terug in Nederland

In 1954 was hij terug in Nederland. Even twijfelde hij of hij zou bijtekenen, maar hij besloot dat het mooi was geweest. Hij ontmoette de liefde van zijn leven, Henny Bekbrede, stichtte een gezin, ging wonen in Diemen, werkte aanvankelijk als elektromonteur bij Fokker, maar stapte over naar de Nederlandse Spoorwegen waar hij ruim 33 jaar met heel veel plezier als machinist keer op keer Nederland doorkruiste.

De afbeeldingen werden met dank ter beschikking gesteld door Fred Nanning.

Diemenees Ton Nieuwenhoff diende 15 maanden in Zuid-Oost Azië

DE TERUGBLIK VAN EEN NIEUW-GUINEA VETERAAN

Jaap Haag

Ton Nieuwenhoff heeft zijn militaire dienstplicht voor een groot deel op Nieuw-Guinea vervuld, bij de landmacht. Geboren in 1941 te Diemen behoorde hij tot de lichting van 1960. Hij kreeg zijn basisopleiding in het Brabantse Ossendrecht, waarbij hij nog leerde schieten met oude *Lee Enfield* geweren. Na twee maanden kon hij naar de vervolopleiding tot kok in de Morspoortkazerne te Leiden.

Naar Nieuw-Guinea

Ingedeeld bij de *7e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie* ging het in maart 1961 naar Nieuw-Guinea. Met een viermotorige DC7 van de *KLM* via Anchorage (Alaska) en Tokio naar Biak, een eiland aan de noordkust van Nieuw-Guinea. Vanwege de tussenstops onderweg moest in burger gereisd worden. Vijftien maanden zou het verblijf in de tropen uiteindelijk duren, eerst op Biak en vervolgens op het nabijgelegen eilandje Woendi. Daar was Ton Nieuwenhoff kok van het 60 man sterke beveiligingspeloton, dat de daar gelegen radarpost van de luchtmacht moest beschermen. Een Oerlikon luchtafweerkanon moest eventuele vijandelijke vliegtuigen neer zien te halen, maar die zijn nooit boven Biak en Woendi verschenen. Zelf is hij overigens nooit direct bij gevechtshandelingen betrokken geweest.

Kok, maar ook hospik

Behalve kok en beheerder van de kantine was Ton Nieuwenhoff ook hospik: "Er werd van mij verwacht dat ik lichte verwondin-

Kerstmaaltijd in de Morspoortkazerne, met in het midden Ton Nieuwenhoff.

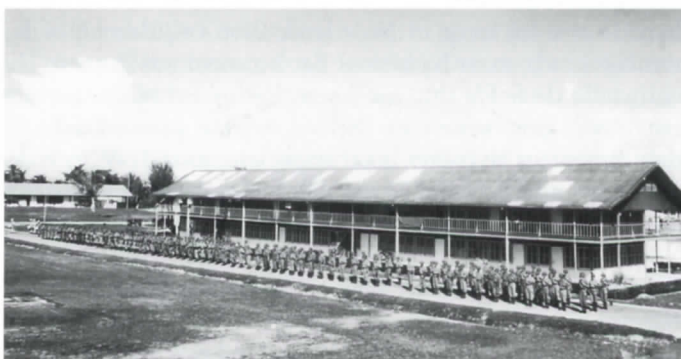
gen verzorgde. Dat ik ook de taak had om pleisters en verbanden te hanteren vond ik eigenlijk ietwat uitzonderlijk. Ik was oorspronkelijk slager, dus verwondingen waren mij niet vreemd, maar toch?" De meeste tijd ging echter in het werk in de keuken zitten. Verveling was er niet bij: "Op Biak was ik ingedeeld bij de Marinekeuken, die onder leiding stond van een marine sergeant-majoor. Er werd daar behoorlijk gekookt en het was altijd aanpotten. Van tijd tot tijd hadden we een schietoefening, voornamelijk met lichte handvuurwapens. Maar als kok had ik daar haast geen tijd voor en dus ging ik altijd weer snel terug naar de pannen. Later op Woendi stond ik er als kok alleen voor en moest ik de klus klaren met behulp van twee en soms drie Papoea's. Die hebben me trouwens nog brood leren bakken, want dat had ik nog nooit gedaan."

Papoea's

"De contacten met de Papoea's waren altijd heel prettig, het waren en zijn hele fijne mensen" vertelt Ton. "De voertaal was Maleis. Dat leerden we vanuit een boekje." Moeiteloos somt Ton op: "Roti, mati, dapur, tjoeki", oftewel "brood, dood, keuken, (,)euken." Behalve dat hij met ze werkte, bracht hij ook in zijn vrije tijd heel wat uren met ze door. De bezoeken aan hun gezin, huizen en dorp zijn hem zeer bijgebleven. Ton: "Op Biak ging ik regelmatig met een Papoea het oerwoud in. Hij wist er uiteraard de weg. Een 'parang' of kapes had je daarbij wel nodig. Dat behoorde niet tot je uitrusting en moest je zelf kopen." Ton is er nog altijd de trotse eigenaar van. Elders op Nieuw-Guinea gingen Papoea's als gids ook mee op patrouilles, toen er opgetreden moest worden tegen Indonesische infiltranten. Ton: "Ze hebben heel wat Nederlandse militairen gered. Ze roken Indonesiërs en konden bijvoorbeeld aan afgebroken takjes al zien wanneer ergens mensen geweest waren. Op die manier konden hinderlagen ontlopen worden."

In burger met het vliegtuig naar Nieuw-Guinea. Dit om landen, waar tussenstops gemaakt moesten worden, niet in verlegenheid te brengen.

De troepen staan aangetreden voor de kazerne op Biak.

Pils, matten en voetballen

Al liet de bevoorrading vanuit Nederland nogal eens te wensen over (zelfs als het om de aanlevering van de juiste munitie ging), toch waren de leefomstandigheden niet slecht. De warmte kon ik goed hebben en er was sprake van een redelijk ongedwongen werksfeer met veel eigen verantwoordelijkheid. Ik heb geen spijt gehad van mijn tijd in Nieuw-Guinea. Als kok had Ton ook wel enige mogelijkheden om het verblijf te veraangenamen. Door zelf vis te vangen bijvoorbeeld kon hij soms voor wat extra variatie op het menu zorgen. En wat de vrije tijdsbesteding betreft was het op zaterdagavond "de pilsvoorraad in de kantine verminderen". Met soms na afloop een matpartij met mensen van de marine of de luchtmacht. Zonder wapens maar met de blote vuisten dus verder dan een blauw oog kwam het niet. En af en toe voetballen tegen een team van een ander onderdeel of soms een team bestaande uit Papoea's. Ton: "Deze speelden op blote voeten (zoals ze heel veel op blote voeten deden), maar als je geraakt werd was het net of die voeten van hout waren. Een hoop eelt en geen bezoek aan de pedicure. Verder werden regelmatig films vertoond in de openluchtbioscoop. De multifunctionele ruimte waar we verbleven en slapen was ook redelijk."

Trots

Het moreel was goed, al begon de spanning wat op te lopen toen het aantal infiltraties van de Indonesiërs toenam. Waar nog bij kwam, dat de informatie vanuit de legerleiding slecht was. Gezien de verontrusting, die doorklonk in de brieven vanuit Holland, leek het soms dat men daar beter over de krijgsverrichtingen geïnformeerd was, dan de militairen in Nieuw-Guinea. Ton: "We hadden geen radio en geen krant. Ook schoot de voorlichting over het doel van ons verblijf daar te kort. Het was doen wat je opgedragen werd. Maar we stonden er wel achter en waren ook wel trots op wat we deden. Het leverde waardering op en voor ons gevoel waren we ook succesvol, al opereerde ons eigen onderdeel op de achtergrond."

Politieke nederlaag

Militair mocht het Nederlandse optreden tegen de infiltraties vanuit Indonesië (meestal door parachutisten) succesvol zijn, politiek werd de strijd om Nieuw-Guinea in 1962 verloren. Het land werd (na een tussenperiode onder bestuur van de *Verenigde Naties*) overgedragen aan Indonesië. Ton: "Een politieke beslissing, genomen door mensen die het geen ruk interesseerde wat dat zou betekenen voor de bevolking. Die overdracht gebeurde onder druk van de Amerikaanse regering (lees het bedrijfsleven), die nu hard bezig zijn om het land te beroven van hun grondstoffen en een enorme vervuiling achterlaten. In dat licht gezien is de hele operatie van Nederland onzinnig en overbodig geweest. En moeilijk succesvol te noemen, als je een volk over moet leveren aan een vrij wrede bezetter. De Papoea's, die eerst heel positief tegenover de Hollanders stonden, waren dan ook zeer teleur gesteld toen wij ze eigenlijk in de steek lieten."

Terug kijken

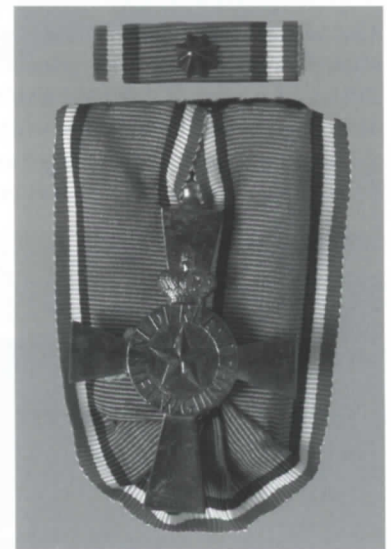
In juni 1962, toen de onderhandelingen over een oplossing van de Nieuw-Guinea crisis in volle gang waren, kon Ton Nieuwenhoff terug naar Nederland. En achteraf is hij zeer teleurgesteld geraakt over de afloop van de crisis: "De politiek heeft ons laten zakken en de Papoea's laten barsten. Een schoolvoorbeeld van handje klap door mensen die er totaal geen kijk

Er moest ook bier gedronken worden.

De helikopter, die werd ingezet voor bevoorrading of ziekenvervoer.

Het aan Ton Nieuwenhoff verleende Nieuw-Guineakruis (foto Wiard Krook).

op hadden en het eigenlijk ook helemaal niet interesseerde. Maar voor mij persoonlijk was het een mooie tijd in Nieuw-Guinea. Met mooi weer, een vriendelijke bevolking en het was een prachtig land. Dat ik een veteraan ben, dat ben ik pas een paar jaar terug gaan beseffen."

De afbeeldingen werden met dank ter beschikking gesteld door Ton Nieuwenhoff.

Marineman Wil Janssen voer mee naar Nieuw-Guinea

MACHTSVERTOON MET DE 'KAREL DOORMAN'

Jaap Haag

31 mei 1960. Het vliegdekschip *Hr. Ms. Karel Doorman* zet vanuit Nederland koers naar Nieuw-Guinea. Voor vlagvertoon in de oost, maar in feite ging het om machtsvertoon. De Indonesische regering moest duidelijk gemaakt worden dat Nederland bereid was tot het uiterste te gaan om de nog altijd Nederlandse kolonie Nieuw-Guinea te verdedigen.

Lange reis

Het indrukwekkende schip werd begeleid door de onderzeebootjagers *Hr. Ms. Limburg* en *Hr. Ms. Groningen*, terwijl de gecharterde tanker *Mijdrecht* meevoer voor extra brandstof. Behalve de eigen vliegtuigen vervoerde de *Karel Doorman* tevens twaalf *Hawker Hunter* straaljagers van de Koninklijke Luchtmacht. Die werden in Nieuw-Guinea gestationeerd. Aan boord was ook Wil J.P. Janssen (geboren in 1943 te Tilburg) en thans wonend in Diemen. Wil Janssen had, 15 jaar oud, in 1959 dienst genomen bij de marine, als beroeps. Hij vervulde daar de functies van hofmeester, ziekenverpleger en schermleer. Met de *Karel Doorman* werd het een lange reis, uiteindelijk de hele wereld rond.

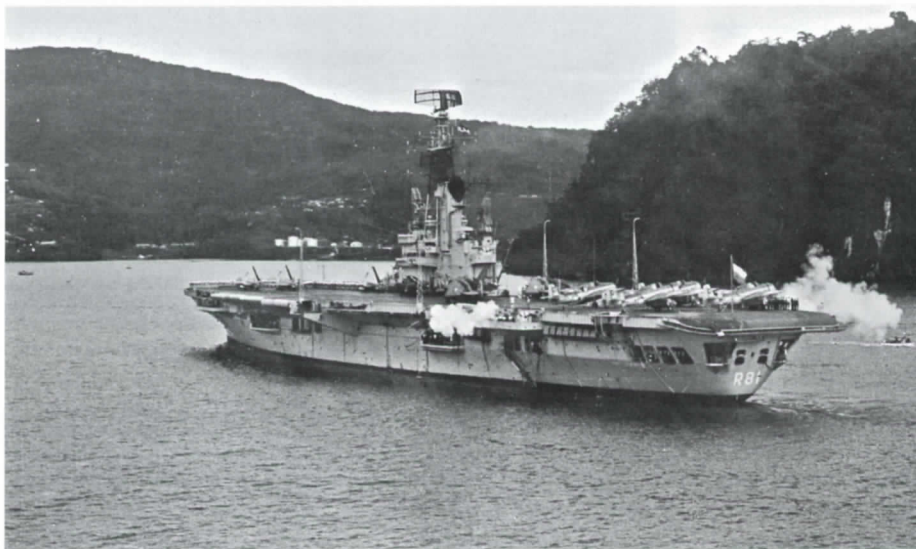
Hitte aan boord

Het Suezkanaal was geen optie. Egypte was immers bevriend met Indonesië, vandaar dat helemaal om Kaap de Goede Hoop heen werd gevaren. Bij een tussenstop in het Australische Fremantle weigerden de bemanningen van de havensleepboten assistentie te verlenen bij het afmeren, zodat de *Karel Doorman* toen op eigen gelegenheid moest zien aan te leggen. Wat lukte, mede dankzij de zijwaartse trekkracht van een aantal op het dek vastgesjorde propeller vliegtuigen. Vervolgens ging het langs de zuid- en oostkust van Australië naar Nieuw-Guinea, want de Indonesische wateren werden natuurlijk gemeden. De leefomstandigheden aan boord, zo weet Wil Janssen nog "waren redelijk, al was het in de tropen een probleem dat het schip geen airco had." Hij werkte als hofmeester en ziekenverpleger en als vrijetijdsbesteding gaf hij schermles. "Maar ik liep ook oorlogswacht en eenmaal in

Nieuw-Guinea, ook walpatrouille." Overigens waren er ook de - begrijpelijke - spanningen aan boord. Zo was er "rivaliteit tussen de jongens van Indische komaf en de overige manschappen". Als er dan een ruziezoeker tussen zat, kon het fout gaan, "zoals op een avond aan de wal in Australië. Een ruzie tussen twee matrozen liep zo hoog op, dat de een de ander neerstak". De laatste, de ruziezoeker, overleefde het niet.

Krijgsdans op het vliegdek

In Nieuw-Guinea wachtte de *Karel Doorman* een hartelijke ontvangst. Drommen mensen stonden in de hoofdstad Hollandia aan de kade om schip en bemanning welkom te heten. Behalve in Hollandia verbleef Wil Janssen deels ook op het verlov centrum te Ifar, aan het Sentanimeer. "Daar deden we aan waterski en gingen we ook op krokodillenjacht." Een even hartelijke ontvangst kreeg de *Karel Doorman* in de kustplaatsen Sorong, Manokwari en op het eiland Biak, waar de *Hawker Hunters* werden afgezet. Er is prachtig filmmateriaal bewaard gebleven van een door Papoea's opgevoerde krijgsdans op het dek van het vliegdekschip. Waarbij ze steeds harder gingen dansen omdat het stalen dek in de tropenzon gloeiend heet werd! Toen ze dat op de *Karel Doorman* in de gaten kregen, werden gauw de brandweerslangen ontrold om het dek met water te koelen. Wil Janssen bewaart goede herinneringen aan Nieuw-Guinea. In de vrije tijd was er veel persoonlijk contact met Papoea's. Die stonden erg positief ten opzichte van de Hollanders. En aan boord was het moreel goed. De bemanning stond achter het doel van de reis, die als succesvol werd ervaren, en iedereen was trots op de marine.

Hr. Ms. Karel Doorman vaart onder het afvuren van saluutschoten de Baai van Hollandia binnen, terwijl een viertal 'Avengers' op het vliegdek klaar staat om met draaiende motoren te helpen bij het aanleggen van het schip (foto coll. Nederlands Instituut voor Militaire Historie NIMH)

Onze 'Jannen'

Op 2 september vervolgde de *Karel Doorman* zijn reis richting Japan. Maar anders dan de opvarenden hadden gehoopt moest het bezoek aan Yokohama worden afgeblazen. Het kwam de Japanse regering op dat moment "niet goed uit", zoals het diplomatiek verwoord werd. Ook Japan wilde de relatie met Indonesië liever niet op de proef stellen. Smaldeelcommandant Ferwerda schijnt toen zelf besloten te hebben om via Zuid-Amerika terug te keren. Dit om de reis in een wat positievere sfeer voort te kunnen zetten en de bemanning het vooruitzicht op een bezoek aan zonnige kustplaatsen te geven. In het Chileense Valparaiso en het Braziliaanse Rio de Janeiro konden de 'Jannen' eindelijk eens echt passagieren. En toen het schip na zijn reis rond de

De kwestie Nieuw-Guinea

Toen Indonesië in 1949 tenslotte zijn onafhankelijkheid verwierf, werd het Nederlandse deel van Nieuw-Guinea buiten de soevereiniteitsoverdracht gehouden. Nederland wilde de Papoea's van Nieuw-Guinea op termijn zelf over hun toekomst laten beschikken. Overigens speelden machtspolitieke en economische overwegingen (grondstoffen) ook een rol. Maar Indonesië zag de Nederlandse aanwezigheid daar als een voortzetting van het kolonialisme, waar de Papoea's van bevrijd dienden te worden. Al leken die daar niet echt op te wachten. In zijn streven de 'provincie' West-Irian bij Indonesië in te lijven voerde de Indonesische president Sukarno rond 1960 de spanning op. Nederland beantwoordde deze 'confrontatiepolitiek' niet alleen met het zenden van extra militairen maar ook met een staaltje machtsvertoon, dat door de Karel Doorman ten beste werd gegeven. Tot serieuze militaire confrontaties kwam het overigens pas toen de Doorman al weer teruggekeerd was. Op 15 januari 1962 bracht het fregat *Hr. Ms. Evertsen* een Indonesische torpedoboot tot zinken in een treffen bij Vlakke Hoek. In de maanden daarna werden groepjes Indonesische parachutisten boven Nieuw-Guinea neergelaten. Erg succesvol waren deze infiltranten niet en de meeste van hen werden al spoedig krijgsgevangen gemaakt. In de internationale politiek kwam Nederland echter geïsoleerd te staan. De Verenigde Staten wilden niet dat Nederland het op een conflict liet aankomen en drongen aan op afstand van Nieuw-Guinea aan Indonesië. Achter de schermen werden ze daarbij gesteund door Prins Bernhard. Onderhandelingen leidden in de zomer van 1962 tot een akkoord en de instelling van een interim-bestuur door de *Verenigde Naties*. In 1963 volgde overdracht aan Indonesië. Om het lot van de Papoea's bekommerden zich toen nog weinigen.

wereld in december 1960 in Rotterdam terugkeerde wachtte de bemanning een ontvangst, zoals terugkerende helden die horen te krijgen.

Terugblik

Wil Janssen bleef toen nog zo'n negen jaar bij de marine, tot 1969. Nu is hij voorzitter van de *Algemene Vereniging van Oud-personeel van de Koninklijke Marine* (AVOM) afdeling Amsterdam. En ook voorzitter van het *Amsterdams Veteranencafé Daan & Daan* op het Kattenburgerplein. Op zijn tijd in Nieuw-Guinea kijkt hij met genoegen terug. Maar achteraf vindt hij het Nederlandse

De hofmeesters officieren aan boord van Hr. Ms. Karel Doorman. Wil Janssen is de vooraan aan tafel zittende matroos met een glas in zijn handen (foto coll. Wil Janssen)

Op het vliegdek van Hr. Ms. Karel Doorman voeren Papoea's een krijgsdans op (foto coll. Wil Janssen)

Een Marinehelikopter stijgt op vanaf het vliegdek van Hr. Ms. Karel Doorman (foto coll. Wil Janssen)

optreden in Nieuw-Guinea allerm minst zinvol, noch succesvol geweest. Het heeft hem heel erg teleurgesteld hoe Nederland de kwestie heeft afgehandeld: "Wij hebben een compleet volk in de steek gelaten ondanks alle beloften door regering en ons gedaan."

Ruud Pereboom leidde een infanteriepeloton in Libanon

“ALS JE ERGENS LAST VAN KRIJGT, GA JE MAAR NAAR JE HUISARTS”

Ellen van Meurs

In 1982 verbleef Ruud Pereboom (55), welbekend als eigenaar van café-restaurant *Roediez*, vijf maanden in Libanon. Als 26-jarige gaf hij leiding aan een peloton van 35 man. “Ik ben daar in korte tijd volwassen geworden.”

Stretcher

Ruud ging op 18-jarige leeftijd naar de *Koninklijke Militaire School te Weert* om daar een opleiding van 28 maanden voor beroepsmilitair te volgen. Daarna ging hij op diverse plaatsen in Nederland ervaring op doen. Toen hij 26 was deed zich de mogelijkheid voor naar Libanon uitgezonden te worden. Dat leek hem wel een mooi avontuur en zodoende gaf hij zich met veel enthousiasme op voor deze missie. Op het voorlichtingsfilmpje waren bovendien militairen te zien die lagen te zonnen op een stretcher, dus dat was ook niet verkeerd.

De werkelijkheid viel echter bitter tegen. Toen hij aankwam op het vliegveld van Beiroet scheen weliswaar de zon maar al spoedig begon het hard te regenen. Ook duurde het een week voordat hij gewend was aan het geluid van schoten om hem heen.

Godsdienstconflicten

Als sergeant gaf hij leiding aan een infanteriepeloton van 35 man, bestaande uit *Kort Verband Vrijwilligers* (KVV'ers) en dienstplichtigen. Zij waren gelegerd in de buurt van het plaatsje Yatar, een uur rijden van het hoofdkwartier van het *United Nations Interim Force in Lebanon* (UNIFIL) in Naqoura. “Voor mijn gevoel zaten we daar aan het einde van de wereld. Het was een uur rijden voor de andere troepen uit.”

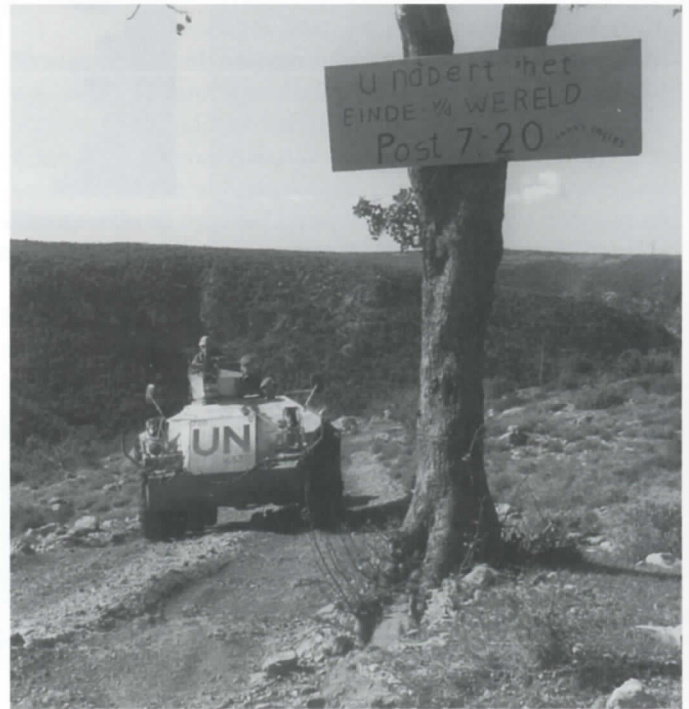
Hij had daar te maken met godsdienstconflicten waar van tevoren niets over was uitgelegd. Het gebied werd bewoond door arme shiitische moslims. Zij zijn fundamentalisten en streng in de leer. Daarbij had je de shiitische *Amalmilities*. De PLO (soenitische moslims) was ook het gebied binnengedrongen om aanvallen op Israël te plegen. Verder waren er de christelijke milities van *Saad Haddad*.

Buffer

Zijn peloton moest een buffer vormen om deze partijen uit

Ruud Pereboom voor de onderofficiersbarak.

De aanrijtoute naar Post 7-20.

elkaar te houden en troepenverplaatsingen te signaleren. Daarvoor waren er ook 3 waarnemingsposten, bemand door 4 militairen. Die moesten daar 4 dagen blijven en bij 2 dagen werd er gewisseld. Dag en nacht werd er gepatrouilleerd. Tijdens nachtpatrouilles werden ze soms onder vuur genomen en bondgenoten waren er niet in de buurt. “Wij waren dan echt op ons zelf aangewezen.” Overdag waren er ook sociale patrouilles, om contact te leggen met de bevolking. Dit verliep stroef, ze werden min of meer als indringers beschouwd. Wel werden ze benaderd als er problemen moesten worden opgelost. “Zo werd ons een keer gevraagd het lichaam van een jongen van de PLO te ruimen, dat al 3 dagen in de zon lag. Hij was waarschijnlijk neergeschoten door de troepen van *Haddad*. Deze confrontatie met de dood raakte mij wel. Eigenlijk heb ik dit nog nooit aan iemand verteld. Er is gewoon nooit naar gevraagd. Met mijn ouders heb ik het natuurlijk naderhand wel over mijn verblijf in Libanon gehad maar mijn moeder was meer enorm bezorgd geweest om mij. Zij heeft het zwaar gehad. Als er nieuws was over Libanon ging ze steeds naar de herhaling kijken op de televisie om te controleren of ze het wel echt goed gehoord had, dat er niets aan de hand was. Zelf ben ik ook wel eens bang geweest, maar als commandant kon ik dat natuurlijk niet laten merken. Ik kreeg de opdracht naar een door de PLO bezet ‘roadblock’ te gaan omdat hun ultimatum om te vertrekken afgelopen was. Door intimidatie van onze kant verlieten ze het roadblock toch. Dus het liep gelukkig goed af. Ik kan wel zeggen dat ik een goed

De Libaneze burgeroorlog (1975-1990)

In 1975 brak er in Libanon een burgeroorlog uit omdat er onder de moslimbevolking onvrede was ontstaan omdat ze de numerieke meerderheid ten opzichte van de christenen hadden verkregen zonder dat hun politieke invloed evenredig toenam. Bovendien was de PLO van Jordanië naar Libanon gevlucht en voerde vanuit het zuiden aanslagen uit op Israël, waarop vergeldingsacties volgden. Syrië bemoeide zich ermee, aanvankelijk als vredestichter, later volgde militair ingrijpen, vooral tegen de moslimmilities.

Ook ontstond er strijd binnen de verschillende partijen.

Nadat bemiddelingspogingen van Amerika waren mislukt, lukte het Saoedi-Arabië met het vredesakkoord van Taif in 1990 een einde aan de oorlog te maken. De moslims kregen evenveel parlementszetels als de christenen. Behalve *Hezbollah*, werden alle militaries ontbonden. Pas in 2005 vertrok Syrië onder zware internationale druk uit Libanon.

Schietoefening.

militair en een gedisciplineerde commandant was. Ik handelde en dacht steeds volgens een vast patroon. Ik had ook geleerd hoe leiding te geven aan verschillende individuen, 'man handling' geheten. Zelf ben ik wel met de dood bedreigd. Zo'n vuurcontact heet 'firing close'. Er wordt dan over en weer van dichtbij op elkaar geschoten. Gelukkig ben ik nooit geraakt en heb ik ook niemand hoeven doden."

Verantwoordelijk

"Ik ben in Libanon dan ook in een snel tempo volwassen geworden. Daarvoor leidde ik een zorgeloos bestaan, een beetje werken, een beetje pierewaaien. In Libanon werd ik echt op de proef gesteld. Ik moest goed nadenken bij wat ik deed en moeilijke beslissingen nemen. Er moest gehandeld worden en het moest gelijk goed gebeuren. Fouten kon je je eigenlijk niet veroorloven. Het was ook mijn taak er voor te zorgen dat de militairen van mijn peloton de ontbrekende wapens kregen. Wij beschikten ieder over een *Uzi*, een *FAL* (semi-automatisch infanteriewapen), een *MAG* (mitrailleur), hand- en brisantgranaten en kniemortieren. Gezamenlijk konden we nog beschikken over een .50 boordmitrailleur en de *Carl Gustav* terugstootloze vuurmond (TLV), een antitankwapen. Het probleem was dat deze wapens alleen gebruikt mochten worden als we zelf onder vuur genomen werden en dan nog moesten we eerst toestemming vragen aan een hogergeplaatste compagnies commandant (cc). In de praktijk werkte dit niet, kijk maar naar Srebrenica."

'Operette-officier'

"Op de dag dat ik naar huis vloog, viel Israël massaal Libanon binnen. Waarschijnlijk was in Israël bekend geworden dat wij die dag vervangen werden door een nieuwe onervaren ploeg, zodat ze minder weerstand konden verwachten. Wij militairen mochten af en toe naar Israël op vakantie en via contacten daar zijn zij waarschijnlijk onze vertrekdatum,

6 juni, aan de weet gekomen. Op Schiphol aangekomen kwam nog zo'n 'operette-officier' ons bedanken voor de bewezen diensten, de opmerking toevoegend: 'Als je ergens last van krijgt, ga je maar naar je huisarts'. De nazorg was dus abominabel. Alles bij elkaar kreeg ik steeds minder zin om in het leger te blijven en na 11 jaar ben ik er daarom uit gegaan. In Libanon ben ik nooit meer geweest, hoewel ik het een mooi land vond, groen, met hoge bergen en snelstromende rivieren. Het kon er trouwens wel vreselijk onweren en regenen zodat het terrein helemaal onbegaanbaar werd. In 1987 kwam ik dus van Amsterdam naar Diemen om beheerder te worden van café-restaurant *Après* in de Prins Bernhardhal."

Sinds 2010 is een langgekoesterde wens in vervulling gegaan: Ruud werd eigenaar van café-restaurant *Roediez.*, gelegen aan het water langs de Hartveldseweg.

De afbeeldingen werden met dank ter beschikking gesteld door Arian Doeser.

Ruud Pereboom voor Post 7-20.

Piet Verdonk, commandant van een detachement militaire politie in Libanon

“HOE KUN JIJ NU DENKEN DAT JE DAAR VREDE MAKEN KAN!”

Jaap Haag en Ellen van Meurs

“Jongen, wat ga je daar doen?’ Dat vroeg mijn moeder, toen ik voor de eerste keer naar Libanon ging: ‘Je weet toch dat er in de Bijbel staat dat er in dat gebied altijd oorlog gevoerd wordt en hoe kun jij nu denken dat je daar vrede maken kan!’ Toch”, aldus Piet Verdonk, “bleek het de moeite waard om je in te zetten voor de vrede.” Bij een kopje koffie kijkt Piet Verdonk (75) met ons terug op een veelbewogen tijd uit zijn leven.

Marechaussee

Piet Verdonk is twee periodes in Libanon geweest. De eerste *turn* was van 19 mei tot 24 november 1982 en de tweede van 30 november 1983 tot 25 april 1984. Hij ging vrijwillig om zijn carrière bij de marechaussee een impuls te geven, wat ook gelukt is. Hij was dus politiemans in een militaire organisatie, het zogenoemde *Wapen der Koninklijke Marechaussee*. Dat vervult als onderdeel van de Nederlandse krijgsmacht politietaken, zowel binnen de krijgsmacht als daarbuiten (bijvoorbeeld de grensbewaking).

Zo ook in Libanon. Daar was sinds maart 1979 een Nederlands bataljon (een eenheid van ongeveer 1000 man) gelegerd als onderdeel van de *United Nations Interim Force in Lebanon* (UNIFIL), de vredesmacht van de *Verenigde Naties*. Die moest als ‘peace keeping force’ de strijdende partijen in het door burgeroorlog verscheurde Libanon uit elkaar zien te houden. In totaal telde UNIFIL 10 bataljons, afkomstig uit verschillende landen. Met daarnaast marechaussee (of vergelijkbare militaire politie) en daartoe behoorde Piet Verdonk.

Zestien mannen van de *Koninklijke Marechaussee* werden uitgezonden: 8 vormden een detachement dat dienst deed bij het Nederlandse bataljon en 8 vormden een detachement dat werd toegevoegd aan een compagnie militaire politie bij het hoofdkwartier in Naqoura. Vanuit deze compagnie werden detachementen samengesteld die voor drie maanden dienst deden in Beiroet, Tyrus en Nahariya bij de grens met Israël. In de weekends werd vanuit Naqoura gepatrouilleerd te Tel Aviv.

Naar Naqoura

Piet Verdonk trad op z'n 19de in dienst bij de marechaussee. Toen hij in 1982 op eigen verzoek naar Libanon vertrok had hij de rang van adjudant. In Libanon werd hij gelegerd bij het UNIFIL-hoofdkwartier in Naqoura. Dat bevond zich in het zuiden, in een gebied dat beheerst werd door *Saad Haddad*, de leider van een uit christelijke Libanezen

Adjutant Piet Verdonk.

gevormde en door Israël gesteunde militie. Ten noorden daarvan was een bufferzone gecreëerd, bedoeld om deze *Haddad* militie en de guerrillastrijders van de *Palestijnse Bevrijdingsorganisatie PLO* uit elkaar te houden. Die waren uit Jordanië verdreven en gebruikten Libanon als uitvalsbasis voor hun acties tegen Israël. Libanon had een te zwak centraal gezag om daartegen op te treden. Maar ook UNIFIL bleek niet altijd in staat om de wapens tot zwijgen te brengen. Vanuit het door Palestijnen beheerste gebied bleven katjoesjaketten op Israël afgevuurd worden. De blauwhelmen mochten zich echter niet met de strijd bemoeien. In het uiterste geval konden zij niets anders doen dan op tijd bukken.

Taken

Tot de taken waarbij Piet Verdonk de eerste *turn*, als detachementcommandant te Tyrus, werd ingezet, behoorde het begeleiden en beveiligen van de vrachtwagenkonvoien, waarmee het rond Tyrus gelegerde UNIFIL-bataljon vanuit Beiroet bevoorrad werd. Voorop reed dan een jeep met infanteristen, bewapend met een

Het kamp van de Nederlandse UNIFIL-compagnie.

zware mitrailleur, gevolgd door een jeep met militaire politie van het detachement Tyrus, uitgerust met handvuurwapens, zoals het 'peace keeping' mandaat voorschreef.

Daarnaast waren er ook de gewone politietaken, zoals het optreden bij aanrijdingen en 'het onderhandelen over de schuld-vraag' daarbij. Het was bij deze onderhandelingen geen uitzondering dat door één van de partijen de woorden kracht werden bijgezet door een vergrendelde handgranaat van hand naar hand over te gooien. Gedupeerde Libanezen konden namelijk schade verhalen op de Verenigde Naties, maar alleen op basis van een goede rapportage over de toedracht. Deze rapportages moesten worden gecontroleerd en zo nodig gecorrigeerd. Het was opgevallen dat iets te vaak 'het beste schaap' bij een ongeluk was gesneuveld.

Ook moesten militairen worden begeleid, die ter ontspanning om de zoveel tijd naar Tel Aviv mochten. Want bij dit uitgaan kon er natuurlijk wel eens iets uit de hand lopen.

Israëlische invasie

Piet Verdonk was amper een maand in Libanon toen op 6 juni 1982 de Israëlische invasie van Libanon begon. Toevallig bevond hij zich toen juist met uitgaande militairen in het Israëlische Tel Aviv. "Maar 'thuis in Nederland was niet duidelijk dat ik toen in Tel Aviv zat en daar maakten ze zich nogal zorgen over mij. Pas na een aantal dagen kregen ze in Nederland zekerheid over mijn lot", zo weet Piet Verdonk zich nog goed te herinneren. "Intussen was het Israëlische leger op 6 juni 1982 gewoon pal langs het UNIFIL-hoofdkwartier in Naqoura opgerukt, terwijl de vredesmacht machteloos moest toezien. Spottend spraken ze in Israël over het 'chocolate army'. Het deed de geloofwaardigheid van UNIFIL natuurlijk geen goed, wat er toe heeft bijgedragen dat Nederland in november 1982 het grootste deel van zijn UNIFIL-bataljon terug zou trekken. Met de Israëlische bezetting van het zuiden van Libanon was overigens ook de bevoorrading van de vredesmacht vanuit Beiroet afgesneden. Die moest voortaan vanuit Israël bevoorrad worden."

Je bent commandant

In november 1982 keerden de meeste Nederlandse UNIFIL-militairen huiswaarts. Nederland beperkte zijn militaire

Adjutant Piet Verdonk (links) samen met Jan van Malsem voor de wachtpost 'Fort Wanhoop' (Bovenpost 7.5) op de grens van UNIFIL en Haddad gebied.

Een granaatinslag in het kantoor naast de UNIFIL-behuizing in het Riviera Hotel in Beiroet.

bijdrage tot één compagnie. Ook Piet Verdonk keerde terug, maar niet voor heel lang, want een jaar later mocht hij opnieuw naar Libanon. Behalve dat aan de Nederlandse UNIFIL-compagnie vier marechaussees werden toegevoegd, leverde Nederland ook vier marechaussees voor het hoofdkwartier in Naqoura. Piet Verdonk werd uitgezonden als detachementcommandant te Beiroet. Een detachement van 9 militairen, allen van een verschillende nationaliteit. Dat was in een periode dat de burgeroorlog op zijn hevigst woedde en de gezinnen van het Nederlandse ambassadepersoneel waren geëvacueerd. Het UNIFIL-gebouw stond in de vuurlinie van rivaliserende partijen. De sterkte aldaar werd tot een minimum teruggebracht. De overige mensen van het detachement werden met andere UNIFIL-militairen gelegerd in een etage van het Riviera Hotel, dat overigens ook bijna elke dag met granaten bestookt werd. Door een granaatinslag in een aangrenzend kantoor ontstond brand. "Op zulke momenten, dat je je leven niet zeker was, moest je als commandant flink zijn! Inwendig bad ik echter tot God dat we gespaard zouden worden."

Opnieuw was er veel politiewerk, met name autodiefstal, en waren er allerlei incidenten. Zoals een keer bij een wegversperring door een van de gewapende Libanese milities: "Wij werden met op ons gerichte kalashnikovs gedwongen te stoppen, naar later bleek vanwege irritaties over uit de Fiji eilanden afkomstige UNIFIL-militairen. Ik zag dat

een van de militieleden zich duidelijk als commandant onderscheidde en beval de jeepchauffeur pas bij hem te stoppen. Ik sprong meteen uit de wagen en ging pal voor die man staan. Want je bent commandant en je blijft recht overeind. En het mooie was, dat mijn beide andere mannen me onmiddellijk volgden. Zo dicht stonden we met ons drieën om hem heen, dat hij zijn wapen moeilijk kon trekken. Ik heb hem uitgefoeterd dat dit geen doen was en dat als er strubbelingen waren met deze UNIFIL-militairen er andere wegen waren om verhaal te halen. En het werkte!”

Op 4 mei

Piet Verdonk is tot april 1984 in Libanon gebleven. Hij is er nooit meer terug geweest. “Het is mogelijk dat dan alles weer boven komt. Niet dat ik er een trauma aan heb overgehouden hoor, maar het was wel een zeer indrukwekkende periode uit mijn leven. Ik heb daar echt leren relativeren.”

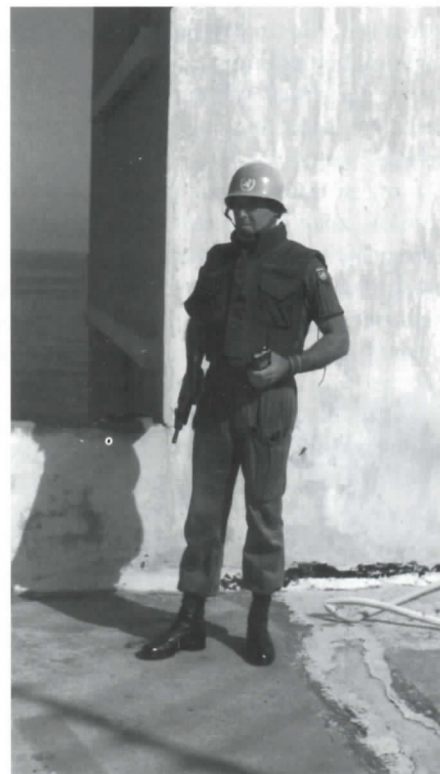
Hij vertelt hoe leerzaam het was om te ervaren hoe het gaat als in een land het centrale gezag ontbreekt. Maar ook dat het de moeite waard is om je in te spannen voor de vrede en om democratische bestuursvormen te verdedigen: “Niet voor even maar voor

Italiaanse helikopters, die onder andere voor postbezorging of zo nodig evacuatie zorg droegen.

Libanese jongens verwelkomen de aankomst van voedselvoorraden kort na het begin van de Israëlische invasie in 1982.

Piet Verdonk bij de rondom beveiliging van de aankomst van een helikopter in Beiroet.

heel je leven. Die laatste woorden stonden geschreven in een zakbijbeltje, dat paste in de linker bovenzak van het uniform en daarom ook wel ‘Liboza’ genoemd werd. Dat bijbeltje had de legerpredikant voor me meegegeven aan de administrateur van de Nederlandse compagnie, toen die voor bankzaken met een helikopter naar Beiroet moest (de verbindingen over de weg waren afgesneden) en ik hem daar begeleidde.”

“Ik heb mij bij het veteraneninstituut te Doorn aangemeld om op scholen presentaties te geven en aan leerlingen uit te leggen hoe belangrijk het werken voor de vrede is. Maar de politiek, ik haat ze soms. Zoals die militairen, die met alleen lichte bewapening indertijd naar Srebrenica gestuurd zijn. Ze zijn er in geluisd. Maar de waardering die er in Nederland voor veteranen is, neemt gelukkig toe. Dat je mag deelnemen om in een erehaag op de Dam te staan bij de dodenherdenking op 4 mei, dat ervaar ik als een blijk van erkenning. Dan denk ik ook aan de zeven Nederlandse militairen en de bijna 300 doden die tot op heden in UNIFIL-verband in Libanon zijn omgekomen.”

De afbeeldingen werden met dank ter beschikking gesteld door Piet Verdonk.

Arian Doeser in 1999 op Cyprus voor VN

“HET BEZOEK VAN WILLEM ALEXANDER GAF TOCH HET GEVOEL DAT JE HET NIET IN JE EENTJE DOET”

Bertus van der Schot

Arian Doeser, Diemenaar sinds 2000, was 24 jaar toen hij in 1995 als een van de laatste Nederlandse jongens verplicht in militaire dienst moest. Op 1 mei 1997 werd in Nederland de opkomstplicht namelijk officieel opgeschort. Arian werd ingedeeld bij de *13e Pantser Luchtdoel Artillerie* (13e Palua Batterij), gelegerd in de *Prins Maurits Kazerne* in Ede. Na het aflopen van zijn verplichte periode besloot Arian voor 2,5 jaar bij te tekenen als *Beroeps voor Bepaalde Tijd* (BBT-er) met het risico uitgezonden te worden voor vredesmissies. In 1999 is dat inderdaad het geval als Nederland de *Verenigde Naties* toezegt gedurende drie jaar militairen naar Cyprus te sturen.

UNFICYP of Vredesmacht van de VN op Cyprus

De reden voor de aanwezigheid van de VN-troepen was een zich lang voortslepend conflict tussen de Turkse en Griekse bewoners van het eiland. In de tijd dat Cyprus een Engelse kolonie was, heerste er lang een betrekkelijke rust. Maar midden jaren vijftig keerde de Griekse onafhankelijkheidsbeweging zich niet alleen tegen de Britten, maar vooral tegen de sterk in de minderheid zijnde Turkse medebewoners van het eiland. Na de onafhankelijkheid in 1960 was het even rustig, maar in 1963 ging het weer flink mis en zag de VN zich genoodzaakt in de burgeroorlog letterlijk tussenbeide te komen en een vredesmacht op Cyprus te plaatsen.

In 1974 bereikten de spanningen een dieptepunt toen Griekenland de nationalistische Cypriotisch Grieken openlijk ondersteunde in hun streven zich aan te sluiten bij Griekenland. Turkije stond dat uiteraard niet toe. Een Turkse invasie op Cyprus volgde en het geweld laaide weer op. De Turken riepen de *Turkse Republiek Noord-Cyprus* uit en sindsdien bestaat Cyprus in feite uit twee landen. Daartussen ligt de VN-bufferzone die nu nog steeds wordt bewaakt door de *United Nations Peacekeeping Force in Cyprus* (UNFICYP), de Vredesmacht van de VN op Cyprus.

Juni 1999 naar Cyprus

Als de Nederlandse regering de VN in 1998 aanbiedt om voor een periode van drie jaar een aandeel in de vredesmacht te leveren,

In 1974 bezetten de Turken het eiland Cyprus. De vliegtuigen op het vliegveld van Nicosia werden toen weggehaald. Helaas was er geen gelegenheid meer om het laatste vliegtuig van 'Cyprus Airways' in veiligheid te brengen. Anno 2011 staat het nog op dezelfde plaats en mag het niet worden verplaatst.

Arian Doeser

eenheid van compagniegrootte te leveren, moet de compagnie van Arian zich voorbereiden op haar taak op Cyprus. De drie infanteriepelotons en enkele staffunctionarissen, samen 120 militairen doen dat voor een deel in Engeland. Op Cyprus zullen de Nederlanders namelijk onder Brits commando komen.

Na de grondige voorbereidingen vertrok de *13e Palua* naar Cyprus in juni 1999, waar zij deel gingen uitmaken van een internationaal gezelschap vredessoldaten: Hongaren, Oostenrijkers, Argentijnen, Slovenen, Britten en dus Nederlanders.

Taak

Op heel Cyprus wonen bijna 800.000 mensen: in het noordelijk deel de islamitische Turks Cyprioten en in het zuidelijk deel de Grieks Orthodoxe Cyprioten. Beiden beschikken over een heel goed bewapende strijdmacht van 150.000 militairen. Aan de vredesmacht de taak hen uit elkaar te houden, zodat de betrekkelijke rust kan zorgen voor een goed onderhandelingsklimaat. De taken van de pelotons bestaan in essentie uit het bemannen van de observatieposten en het uitvoeren van patrouilles, te voet, per fiets ('all terrain bikes') of gemotoriseerd met Landrover jeeps. Op bepaalde tijden wordt gebruik gemaakt van de helikopter.

“De bufferzone bestaat uit drie sectoren, waarvan wij,” zo vertelt Arian, “de middelste bewaken. In ‘onze’ zone ligt de hoofdstad Nicosia, een van de gevaarlijkste gebieden. Ook al vanwege de mijnen die er liggen en de toch erg gespannen sfeer tussen beide partijen.

Boven en onder: VN soldaten op patrouille. Arian Doeser observeert met een verrekijker Turkse voertuigbewegingen.

De generaal reikt aan Arian Doeser de Cyprus herinneringsmedaille uit.

Zeker in de stad liggen de zonegrenzen dicht bij elkaar; soms is de zone maar een straat breed. In andere zones liggen de grenzen hier en daar wel 30 km uit elkaar.”

Saamhorigheid

De honderd Nederlanders zijn verdeeld in groepen van 30 man. De gehele periode van zes maanden zijn ze steeds met dezelfde 30 bij elkaar. Het ritme wordt bepaald door de diensten: vijf dagen nachtdienst, vijf dagen dagdienst en vervolgens vier dagen vrij. Arian: “Maar ook dan ben je steeds met dezelfde groep bij elkaar. Dat vergt veel van je saamhorigheidsgevoel. Het is toch een beetje een ‘Big Brother’ idee. Je zit constant bij of in de buurt van elkaar. Tussentijds gaat er niemand weg en er komt niemand bij. Na zes maanden wordt de gehele compagnie gewisseld.”

Terugblik

Als Arian, als één van de groepscommandanten, in 1999 terugkijkt in het brigadeblad van de *13e Gemechaniseerde Brigade* stelt hij vast dat de beginperiode wennen was. Arian: “Vooral het verschil met mijn taak in Nederland gaf mij wat aanpassingsproblemen. Maar na een paar weken heb je het helemaal onder de knie en kun je je helemaal met ‘peacekeeping’ in de reinste vorm bezighouden. De dagdiensten kenmerken zich vooral door een hitte, die niet in je ‘kouwe kleren’ gaat zitten. Na een aantal weken ben je gewend.”

Zijn dagtaak ervaart hij als zeer uiteenlopend. De ene keer zit hij de hele dag in de ‘operationsroom’, de andere keer draait hij gewoon mee met de uitgaande patrouilles.

Arian: “De bezetting van de operationsroom houdt in dat je hier uit de hele gang van zaken in jouw controlegebied beheert en leidt. Je hebt dus de verantwoordelijkheid over de hele gang van zaken.”

Bezoeken

Af en toe werd het vaste ritme onderbroken. Zoals het bezoek van toenmalig minister van defensie Joris Voorhoeve en zeker het bezoek van Prins Willem Alexander. Arian: “Dat geeft je toch een enorm besef dat je het niet in je eentje doet. En verder natuurlijk het (eenmalige) weekend bezoek van mijn vriendin Laura met de vriendin van een van mijn kamergenoten.”

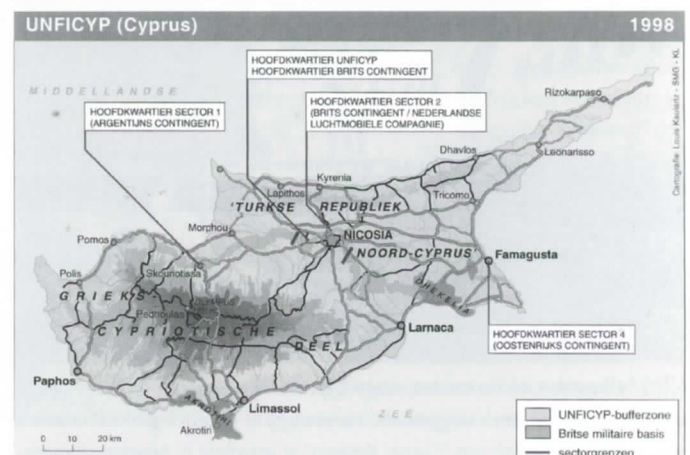
Broccoli

En wat betreft zijn eetpatroon is Arian heel duidelijk: “De UN zorgde voor het eten. En dat voedsel bestond - voor wat betreft de groente - gedurende de hele periode uit broccoli, broccoli en broccoli. Sinds mijn terugkomst uit Cyprus eet ik nooit meer broccoli.

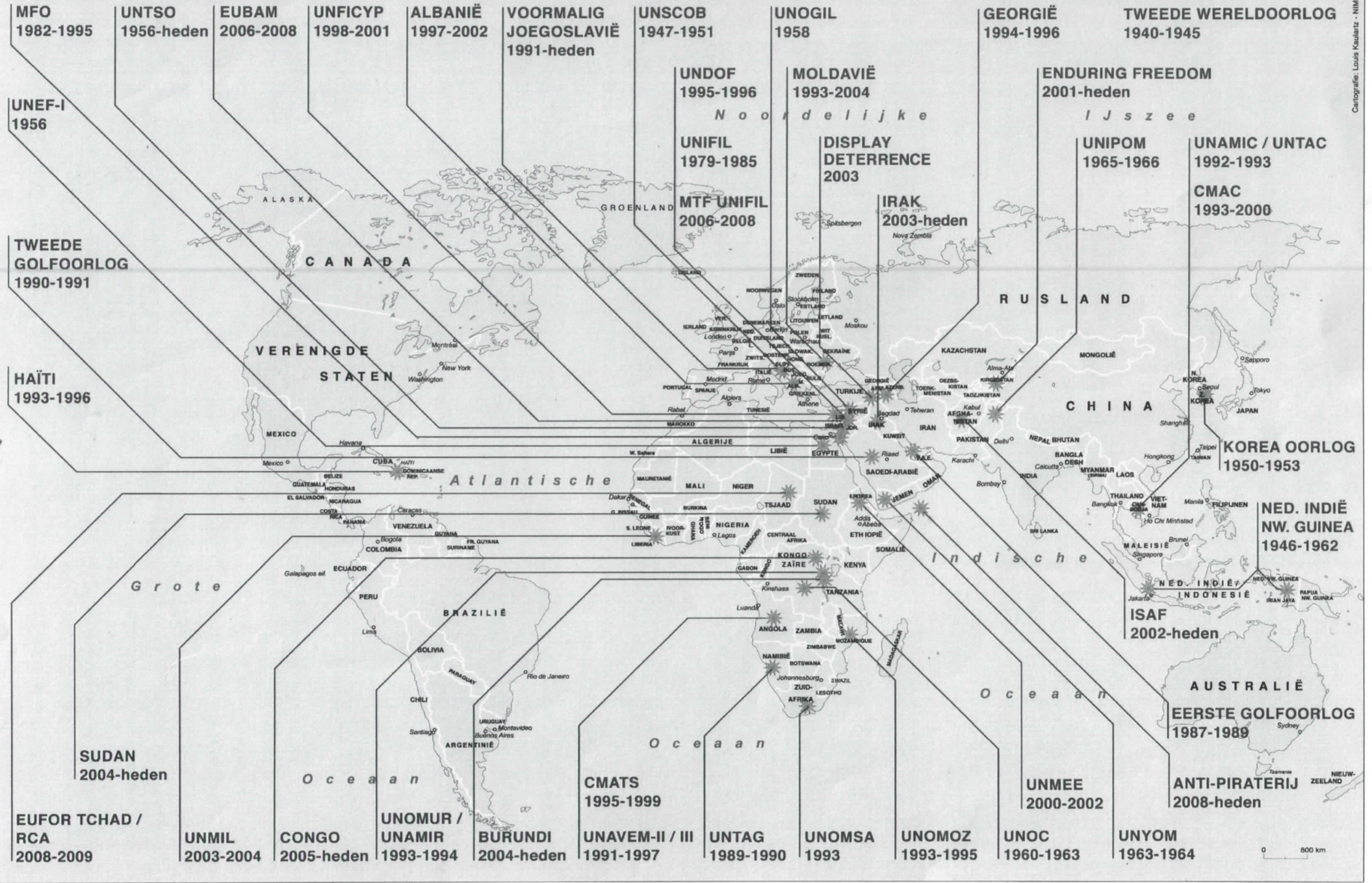
Voor het overige heb ik van mijn tijd op Cyprus geen nadelige gevolgen ondervonden. Ik denk terug aan een zeer leerzame tijd waar ik heel veel ervaring heb opgedaan waar ik in de rest van mijn leven profijt van kan hebben.

Na mijn thuiskomst uit Cyprus was de periode van mijn 2e BBT-contract bijna voorbij en besloot ik niet bij te tekenen. Ik slaagde erin op heel korte termijn een baan te vinden in de ‘burgermaatschappij.’”

De afbeeldingen werden met dank ter beschikking gesteld door Arian Doeser.

Kaart van de UNFICYP op Cyprus (1998)

Cartografie: Louis Kaulartz - NIMH

0 800 km

